

ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED

Leden 1955

Ročník II.

1

Z OBSAHU

- O obsah nového kursu
- Zahraniční přehled
- Povojnový vývoj obyvatel'stva na Slovensku
- Vzdělanci bez inteligence
- Shromáždění porobených evropských národů
- O dnešní vojenské síle ČSR

FREE EUROPE COMMITTEE, INC.

110 WEST 57TH STREET • NEW YORK 19, N. Y.

ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED

Ročník II.

Leden 1955

č.

1

ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED vychází měsíčně. — Rediguje a vydává československé oddělení Free Europe Press, Free Europe Committee, Inc., 110 West 57th Street, New York 19, N. Y. Na tuto adresu také řiďte veškerou korespondenci.

Přetisk dovolen, avšak pouze s udáním pramene: "Československý Přehled, datum".

Příspěvky se nehonorují, nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Roční příspěvek:

USA.....	\$	3.00
Kanada.....	\$	3.00
Velká Británie	Lat.	1, 2, 0
Francie.....	Ffrs	1000.00
Belgie.....	Bfrs	150.00
Norsko.....	Nkr	22.00
Švýcarsko.....	Švfrs	13.00
Německo.....	DM	12.00
Austrálie.....	L. A.	1, 6, 0
Argentina.....	Pos.	42.50
Mexico.....	Pos.	26.00

Čtenáři ve Spojených státech a v Kanadě necht' zašlou příspěvek šekem nebo money orderem opatřeným zřetelnou poznámkou "Czechoslovak Review" na adresu Free Europe Press, 110 West 57th Street, New York 19, N. Y. V ostatních případech, jsou-li pochyby o způsobu placení příspěvku, redakce Přehledu ráda poradí jak postupovat.

OBSAH

K situaci: O obsah nového kursu 1

Zahraniční přehled: Prosinec ve světě - Z.E. 2

Povojnový vývoj obyvatel'stva na Slovensku - V. Palic 5

Vzdělanci bez inteligence - Egon Hostovský 12

Shromáždění porobených evropských národů - Vratislav Bušek 17

Kulturní kvítka z čertovy zahrádky 14

Ministr vnitra píše 20

O dnešní vojenské síle ČSR 21

"Oddružstevňující se družstvo" 22

Uprchlíci vyprávějí 23

Slovo má režim 26

K S I T U A C I :

O OBSAH NOVÉHO KURSU

Nežli se v příštích číslech Přehledu pustíme do podrobnějšího bilan-
cování československého vývoje za uplynulý rok (dnes nám k to-
mu ještě chybí potřebná fakta), pokusíme se tento vývoj charakteri-
zovat s hlediska, které bude patrně rozhodující i v roce 1955. Tímto hle-
diskem je tak zvaný "Nový kurs", respektive otázka, jak v novém kur-
su pochopil režim a jak pochodili jeho odpůrci.

Lze nesporně říci, že se v roce 1954 zostřil zápas o smysl nového kursu, to
jest zápas o to, kdo bude silněji určovat jeho náplň: zda lid, anebo režim.
Režim si vypracoval politickou strategii, která měla přinést vnitřní poli-
tickou konsolidaci a částečné hmotné zlepšení životní úrovně obyvatelstva.
Doufal, že se mu podaří získat důvěru lidu, jeho podporu pro uskutečňová-
ní hospodářských předpokladů tohoto zlepšení, a že tím v zásadě odstraní
onu propast, která dělí národ od nové aristokracie komunistických aparátčí-
ků. V této strategii měl být lid jen pasivním partnerem, který by se posluš-
ně seřadil za navrženými novými funkcionáři - stranickými, komunálními a
odborářskými - a pochodoval pod jejich vedením k vyšší produktivitě a k
pevnější socialistické zákonitosti. Byla to s hlediska režimu vidina líbezná,
ale zcela nerealistická. Ukázalo se totiž, že lidé rádi přijmou výhody, novým
kursem nabízené, ale že se těmito výhodami nespokojí a hlavně že jich uží-
jí jinak, než jak si to komunisté představovali. První taktický omyl, jehož
se tu režim dopustil, spočíval v tom, že ústupky, které mu měly získat ko-
operaci lidových vrstev, pomohly zkonsolidovat někdejší amorfni a atomisova-
nou masu obyvatelstva do zájmové skupiny, respektive skupin, které si uvě-
domily svou solidaritu v řadě společných cílů. Odtud zbyval už jen krůček
k tomu, aby si opoziční síly na základě svých zkušeností vytvořily společnou
strategii tlaku na režim i strategii obrany proti režimním zásahům. Je při-
rozené, že tato strategie se opírala především o dnešní "legalitu", kterou ko-
munisté nemohou při nejlepším vůli zcela zapřít.

Tak se stalo, že v celé řadě území byl během roku 1954 nový kurs posta-
ven na hlavu: režim musil zlepšovat materiální podmínky spotřebitele - ale
neměl pro to odpovídající hospodářské předpoklady. Zemědělství upadlo tak
hluboko, jako snad nikdy v moderní historii Čechů a Slováků a nebylo s to
zabezpečit ani polovinu nutných potravin. Režim nejen utrpěl zlou porážku
ve svém úsilí o další kolektivisaci půdy, kde pokračující rozklad družstev u-
činil z české a slovenské vesnice ohnisko významného hospodářského odpo-
ru, ale byl nadto zatlačen do situace, kdy začíná s rolníky smlouvat. "Ode-
vzdejte alespoň letošní dodávky, a my vám odpustíme všechno, co jste neod-
vedli v minulých letech" - jest téma posledního vládního opatření.

V průmyslu vykrystalisovala režimní taktika v hospodářské vyhrožování
a vydírání: Všechny výhody a každé zlepšení životní úrovně — hlásá re-
žim — je podmíněno větší výkonností, větší výrobností, větší produkcí, vět-
šími pracovními závazky. Koncem roku přešlo toto vyhrožování do zruřivosti,
když režim zjistil, že za celou dobu komunistické vlády nad ČSR nebyla pra-

covní absence tak zlá, jako v roce 1954. Pasivní hospodářská resistance se úspěšně rozbujela výrobou zmetků a relativním poklesem produktivity ve srovnání s "živelným" růstem mezd. Komunističtí hospodáři začali pozoruhodným způsobem zdůrazňovat tak elementární zásady, jako že výdaje nemají přesahovat příjem. A řada postranních opatření zcela nepochybně naznačuje, že se režim začíná obávat finanční krise.

Ruku v ruce s hospodářským vývojem šel postupující rozklad kulturně-ideové discipliny, způsobený částečným uvolněním někdejší stalinské strogosti. Přes noc se vynořily na povrch problémy, které až dosud zcela nebo zčásti zůstávaly skryty pod hladinou: problémy s masarykismem, se sociáldemokratismem, s "náboženským tmářstvím", se "západnictvím" a se všemi jinými formami ideového a kulturního odporu. To, co se dříve v atmosféře policejního teroru skrývalo v přitímnosti, ožilo s nebývalou intenzitou. Mezi protikomunisty vzrostl počet těch, kdo poznali z vlastní zkušenosti — v dílně, na vesnici — že žádné stromy nerostou do nebe, ani ty komunistické. Pociť, že "to jde". A v tomto psychologickém ovzduší rostoucí lidové sebedůvěry je nejlepším indiciem, že v roce 1955 "to půjde" ještě lépe.

ZAHRANIČNÍ PŘEHLED

(PROSINEC VE SVĚTĚ)

Z. E.

Těsně před koncem roku 1954 — téměř doslovně v posledních hodinách — francouzské národní shromáždění schválilo ratifikaci smluv o ozbrojení západního Německa a o jeho začlenění do Atlantického paktu. Tímto rozhodnutím skončila pohnutá debata, která ve Francii trvala, s větší či menší intenzitou, přes čtyři roky. A v hlavních městech svobodného světa se ozval jasně slyšitelný vzdech ulehčení.

Francouzští politikové totiž připravili světové veřejnosti podívanou, která se rovnala nejnapínavějšímu divadlu. Ještě týden před koncem roku se zdálo, že celá pracovní stavba evropského obranného systému se zhroutí, protože z jejích základů byl vzat jeden z hlavních pilířů. Když bylo ve francouzském parlamentě zahájeno hlasování o ratifikaci pařížských dohod, národní shromáždění se vyslovilo většinou 24 hlasů proti ozbrojení Německa. Stejně jako před čtyřmi měsíci, když šlo o ratifikaci Evropského obranného společenství, francouzští poslanci kapitulovali pod tlakem tradičních pocitů nedůvěry a strachu ze silného německé-

ho souseda. Jenomže tentokrát byly ve hře síly, rozhodnuté nepřipustit takový konec.

Ostatní západní velmoci daly na jevo, že plán na ozbrojení Německa uskuteční, ať se to Francii líbí či ne. Washington a Londýn připomněly Francouzům své rozhodnutí nejdůležitějšími diplomatickými prostředky. "Nejde o to, zda bude Německo ozbrojeno, nýbrž jak bude ozbrojeno," pravila britská vláda v úředním prohlášení. A k tomu ve Francii samotné stál proti parlamentní opozici muž, který byl více než kdo jiný odpověden za nový plán Západo-evrop-

ské unie: Ministerský předseda Mendes-France donutil národní shromáždění k novému hlasování, a zároveň položil otázku důvěry. V sázce bylo nyní nejen ozbrojení Německa, ale také osud francouzské vlády. Poslanci národního shromáždění měli na vybranou: buď setrvat v opozici, vyřadit Francii z další účasti na budování obrany svobodného světa, vystavit ji nebezpečí vleklé vládní krise a vzít na sebe odpovědnost za izolování země od jejích přátel a spojenců - nebo přijmout to, co je nevyhnutelné, překonat staré obavy a zachránit prestiž Francie.

Následoval týden dramatických debat, zákulisního manévrování, řečnických výkonů a roztrpčených slovních soubojů. Třikrát národní shromáždění zasedalo nepřetržitě až do časného rána; ministerský předseda šestkrát znovu položil otázku důvěry. Ve všech politických stranách - s výjimkou komunistů - se vytvořily protichůdné skupiny; den ode dne, jak se hlasovalo o jednotlivých bodech pařížských dohod, počet zastánců a odpůrců ratifikace kolísal. Postupně však všechny klauzule smluv byly potvrzeny: suverenita západního Německa, jeho členství v Atlantickém paktu, řešení saarského problému. Nakonec zbývala jenom klíčová otázka německého ozbrojení - krok, který parlament před několika dny zamítl. Opozice si taktickými manévry několikrát vynutila odklad hlasování, její řečníci znovu zopakovali všechny své argumenty. Když staříček Eduard Herriot, jeden z legendárních mužů francouzské politiky, rozechvělým hlasem žádal o lhůtu k dalším úvahám, ministerský předseda Mendes-France odpověděl: "Měli jste k úvahám čtyři roky!"

Ve čtvrtek večer 30. prosince konečně padlo rozhodnutí: národní shromáždění přehlasovalo samo sebe a schválilo ozbrojení Německa poměrem 287 proti 260 hlasům. To znamená, že pro vládní politiku se vyslovilo 52 procent hlasujících poslanců, ale jenom 46 procent celkového počtu členů národního shromáždění.

Bylo to bolestné vítězství - úspěch, který Mendes-France takřka vydupal ze země. Většinu 27 hlasů jistě nelze vykládat jako velký projev důvěry, a znalci očekávají, že vláda má před sebou vnitropoliticky svízelné chvíle. Kromě toho, nedostatek nadšení, který tím parlament projevil, vyvolal ve spojeneckých hlavních městech vážné pochybnosti o spolehlivosti Francie jako partnera v příštím budování evropské obrany.

Nicméně, hlavní překážka ratifikace pařížských dohod byla odstraněna, a ty, které zbývají, nejsou již tak vážné. Souhlas Rady republiky, druhé komory francouzského parlamentu, se pokládal za zajištěný. Velká Británie a Itálie již ratifikační proces vlastně dokončily, země unie Benelux budou brzy následovat, a všechno nasvědčovalo tomu, že i západoněmecký parlament - přes silnou sociálně-demokratickou opozici - smlouvy potvrdí. Spojenectví západních demokracií vstoupilo do roku 1955 s nadějí, že jeho snahy o zbudování pevné obranné hráze proti komunistickému tlaku v Evropě budou úspěšně dokončeny.

V měsíci prosinci bylo na evropské frontě učiněno ještě jedno důležité rozhodnutí: Rada Atlantického paktu (v níž zasedají zahraniční ministři všech čtrnácti členských států) se v polovině měsíce na své konferenci v Paříži formálně usnesla na nové koncepci obranné strategie, založené především na síle atomických zbraní. Atlantičtí spojenci budou sice pokračovat v plnění svého dosavadního programu, který počítá se stálou armádou o síle 48 aktivních divisí a stejného počtu divisí záložních; tato armáda bude později doplněna o dvanáct divisí západního Německa. Avšak hlavní důraz se nyní přesunuje na atomické zbraně, které se tím stávají hlavním bodem spojeneckého plánování. Úřední komuniké Rady Atlantického paktu také zdůraznilo, že sovětská kampaň o "mírové ko-existenci" neměla

nejmenšího vlivu na úvahy spojenec-
kých státníků a vojáků. "Sovětská po-
litika, podepřená rostoucí vojenskou
mocí, je i nadále - přes všechny znám-
ky vnější pružnosti - namířena k osla-
bení a rozdělení západních národů,"
praví se v komuniké. "Není důvodu k
domněnce, že ohrožení svobodného svě-
ta se zmírní."

Otázka ko-existence byla mezitím
předmětem zájmu na Dálném výcho-
dě. Na Jávě, nedaleko hlavního města
republiky Indonésie, se v posledním
týdnu prosince sešli ministerští předsedové pěti asijských mocností - Indie, Pakistanu, Burmy, Ceylonu a Indonésie - aby připravili plán na velkou konferenci národů Afriky a Asie. Konference byla svolána na duben 1955; a bylo k ní pozváno celkem 29 států, včetně komunistické Číny a Japonska. Jestliže všichni pozvání přijmou, bude to největší konference tohoto druhu, jaká se kdy konala: bude na ní zastoupena více než polovina světového obyvatelstva. Přestože indický premiér Nehru a jeho kolegové se záměrně vyhýbali slovu "ko-existence", bylo jasné, že tu jde o vědomé organisování jakési "třetí síly", neutrálního bloku, složeného převážně z tak zvaných barevných národů, bloku, který se nechce ztotožnit s žádným z obou táborů v konfliktu mezi komunismem a demokracií a chce pracovat pro "mírové urovnání sporných otázek."

Komunistická Čína si však zatím počínala, jako by ji mírové urovnání sporů příliš nezajímalo. Ministerský předseda Ču En-lai sice se laskavě uvolil přijmout generálního tajemníka Spojených národů Hammarskjölda, který se vydal do Pekingu, aby jednal o propuštění zajatých spojeneckých letců - ale jinak z čínského hlavního města vycházel nepřetržitý proud hrozeb a nadávek na adresu Spojených států, Velké Británie a ostatních spojenců.

Další hlasatel ko-existence, jugoslávský prezident Tito, podnikl cestu do Indie, kde měl porady s minister-

ským předsedou Nehru. Mezitím za jeho zády, ale patrně nikoliv bez jeho vědomí, v Jugoslávii propukl vážný vnitropolitický spor, který vrhl po-
divné světlo na tak zvaný "reformní komunismus" Titova režimu. Dva z někdejších důvěrných přátel maršála Tita, Milovan Djilas a Vladimír Dedijer, byli pohnáni před stranický tribunál a obviněni z přílišných sympatií se západnickým způsobem myšlení. Podle některých známek bylo možno soudit, že je to výsledek nového sbližení, nebo, jak říkají komunisté, "normalisace vztahů" mezi Bělehradem a Moskvou. Skutečné pozadí sporu nebylo však na konci prosince ještě zcela jasné.

V Sovětském svazu samotném se dostavily další známky vnitřního kva-
su. V Moskvě se konal jeden z oněch tajuplných procesů s někdejšími vysokými hodnostáři Stalinova režimu. Několik z nich, mezi nimi bývalý šéf tajné policie Viktor Abakumov, bylo odzouzeno k smrti a popraveno. Úřední zpráva o tom obsahovala jisté náarážky, z kterých bylo možno usuzovat na další fázi zákulisního boje o moc mezi Stalinovými nástupci. Také tato věc však zůstává - alespoň pro západní pozorovatele - v říši dohadů. Navelek ukazuje Moskva stále stejnou nehybnou tvář. Ministerský předseda Malenkov dokonce v poslední den roku poskytl - jako to kdysi dělával Stalin - telegrafický interview americkému novináři. Prohlásil, že vinou západních mocností válečné nebezpečí roste, že Sovětský svaz by uvítal konferenci velmocí o problémech Dálného východu, že však není nakloněn k novému jednání o evropských otázkách.

Sotva koho překvapilo, že západní velmocí se dívají na situaci právě opačně. Nevidí důvodů k dalšímu vyjednávání o Dálném východě, ale považují svou posici za dosti silnou k úspěšnému jednání o problémech Evropy. Americký ministr zahraničí Dulles střízlivě prohlásil, že západ se může dívat na vývoj roku 1954 "s jistou mírou uspokojení."

POVOJNOVÝ VÝVOJ OBYVATEĽSTVA NA SLOVENSKU *

V. PALIC

Toto je druhý zo série článkov snažiacich sa systematicky zhrnúť informácie z teraz dostupných prameňov o populačných zmenách na území Československej republiky po druhej svetovej vojne. Článok v budúcom čísle Prehľadu bude obsahovať informácie o populačnom vývoji v jednotlivých krajoch.

Predstavu o vývoji obyvateľstva Slovenska v povojnových rokoch môžeme si urobiť len na základe kúsčých štatistických dát, ktoré komunistický režim Československa veľmi skúpo uverejňuje. Jediným pevným bodom, o ktorý sa môže taká štúdia opret', je čiastočné sčítanie ľudu, prevedené na Slovensku 4. októbra 1946 a v českých zemiach 22. mája 1947. Ale i pri týchto sčítaniach všetky dáta neboli uverejnené, lebo ich zpracovanie padlo čiastočne už do doby po komunistickom puči a osobné zmeny v v Štátnom úrade štatistickom, či t. zv. bezpečnostné dôvody zabránili tomu, aby bol zverejnený presný obraz populačného vývoja v republike. D'alšie sčítanie, ktoré bolo v roku 1950, spadá do doby ešte viac zostrenej cenzúry hospodárskych a hlavne štatisticko-populačných dát, takže jeho výsledky vôbec neboli dosiaľ súhrnne uverejnené. Jednotlivé roztrúsené dáta dostávajú sa len pomaly na verejnosť, či už v prejavoch vedúcich komunistických činiteľov, alebo v novinárskych článkoch, či knihách.

Za takýchto okolností je možno len s väčšou, či menšou pravdepodobnosťou odhadovať aká je terajšia situácia. Ba i tie jednotlivé dáta, ktoré sa dostanú na verejnosť je treba brať s

veľkou rezervou. I sám šéf štátneho úradu štatistického Dr. František Fajfr opätovne kritizoval prácu vyšších i nižších štatistických pracovníkov a upozorňoval na škody, ktoré vznikajú nepresným, ba lajdáckym zpracovávaním štatistických dát. Napriek všetkému však stretávame sa na každom kroku so zjavom, že rôzne pramene uvádzajú rôzne dáta, vzťahujúce sa k jedným a tým istým skutočnostiam, takže i v tých prípadoch, kde štatistické dáta sú konečne publikované, nemôžu byť brané za úplne smerodajné. Uvedieme len jeden prípad, ktorý sa týka cel'kového počtu obyvateľstva Československa v roku 1950. Krátko po sčítaní ľudu, v júni 1950 Štatistický Zpravodaj v č. 6/1950 uverejnil predbežné výsledky sčítania, kde cel'kový počet obyvateľstva uviedol číslom 12.556.000. Pozdejšie keď boli uverejnené t. zv. definitívne čísllice o cel'kovom počte obyvateľstva, toto číslo bolo redukované na 12.340.000. Behom X. kongresu komunistické strany v júni m. r. v Prahe, Ant. Novotný oznámil, že koncom roku 1953 bolo v ČSR 12.815.000 obyvateľov a podľa počtu poslancov, zvolených 28. novembra 1954 počet obyvateľov v prítomnej dobe je odhadovaný na 12.880.000. Čísllice 12.604.000, udávaná dnes, ako konečný výsledok sčítania

* Štatistické dáta použité v tomto článku, ak prameň nie je priamo označený, boli čerpané z publikácií:

U. S. Bureau of the Census: Population of Czechoslovakia, (Washington 1953)

Dr. Miroslav Blažek: Hospodárska geografie Československa, (Praha 1953 a 1954)

Malý politický atlas sveta, (Praha 1953)

Československo v mapách, (Praha, Orbis, 1954)

v r. 1950 sa preto zdá najpravdepodobnejšia. Taktiež iné dáta sú udávané rôzne a obsahujú často nehorazné omyly. Nedávno vydaná publikácia nakladateľstva ORBIS "Československo v mapách", uvádza počet menších číslícami, ktoré sú na prvý pohľad nepravdepodobné. Počet Maďarov je tam udaný číslom 300.000, a počet Rusínov okolo 150 - 160.000. Takéto nehorazné omyly sú pravda výsledkom jedine toho, že neexistuje autoritatívna príručka, ktorá by slúžila, ako spoľahlivý prameň štatistických informácií. Za takýchto okolností niet potom divu, že i komunistické hospodárske plánovanie je založené na neistých základoch a že i dosiahnuté výsledky, napriek bombastickým úspechom oznamovaným v t. zv. plnení hospodárskeho plánu, znamenajú vo skutočnosti priamo katastrofálne zhoršenie pre obyvateľstvo.

I keď nemáme presné dáta, môžeme s väčšou-menšou istotou odhadnúť, že vývoj obyvateľstva na Slovensku, i napriek nemožnému komunistickému hospodárstvu, pokračuje celkovo priaznivo. Prírodný prírastok slovenského obyvateľstva bol vždy značný. V predvojnových dobách tento prírastok činil asi jedno percento ročne. Priemerný ročný prírastok pre celú republiku bol v tých dobách len 0.5 až 0.6 percenta. Po druhej svetovej vojne prírodný prírastok na Slovensku klesol málo pod jedno percento, ale v posledných rokoch sa zdá, že znovu stúpa a že sa teraz pohybuje okolo 1.5 percenta.

Obyvateľstvo Slovenska tvorilo v predvojnových rokoch asi jednu štvrtinu obyvateľstva celej republiky. Po druhej svetovej vojne, v dôsledku sníženia obyvateľstva českých zemí vyst'ahovaním Nemcov, sa tento pomer zlepšil a dnes tvorí obyvateľstvo Slovenska asi jednu tretinu obyvateľstva republiky. Zo 14 miliónov cel'kového počtu obyvateľstva na dnešnom území republiky, bolo v r. 1930 na Slovensku 3.324.000. V roku 1939 sa počet obyvateľstva zvýšil na 3.567.000 ale klesol potom v roce 1947 na 3.402.000.

Vojnové pomery zasiahly totiž hlboko do vývoja slovenského obyvateľstva. Slovenskí robotníci, práve tak, ako českí, boli komandovaní na práce do Nemecka, kde ich veľký počet zahynul nemocami z podvýživy a iste tiež i pri spojeneckom bombardovaní nemeckých miest. Presné dáta o týchto ztratách nemáme. Taktiež nie sú zistené ztráty ktoré slovenské obyvateľstvo utrpelo priamo bojovými akciami či už v slovenskom národnom povstaní, alebo na východnom fronte. Musíme sa tu preto obmedziť len na všeobecný odhad vyplývajúci z cel'kového vývoja obyvateľstva.

Slovensko stratilo 165.000 obyvateľov medzi rokmi 1939 a 1946. Fakticky táto ztrata je o mnoho väčšia, lebo musí sa vziať do úvahy prirodzený prírastok obyvateľstva, ktorý i vo vojnových rokoch bol pomerne vysoký. Tento prírastok v rokoch 1939 až 1946 obnášal asi 265.000 osôb. V roku 1946 Slovensko by, podľa odhadu, bolo malo asi 3.832.000 obyvateľov. Sčítaním však bolo zistené len 3.402.000 obyvateľov, čo znamená faktickú ztratu asi 430.000 duší. V tomto počte sú, samozrejme zahrnutí uprchlíci pred blížiacou sa frontou a čiastočne i Nemci a Maďari, ktorí sa dobrovoľne, či nútené vyst'ahovali do Nemecka, či Maďarska. Napriek tejto skutočnosti však, ztraty na životoch, ktoré Slovensko utrpelo v týchto rokoch, sú, samozrejme, veľmi vysoké. 1)

PRÍRODNÝ POHYB OBYVATEĽSTVA.

Pred druhou svetovou vojnou, i po nej, bola na Slovensku *porodnosť* značne vysoká. V rokoch 1931 až 1935

1) Behom tlače dostali sme do rúk reč predsedu Sboru povereníkov Strechaja na zasadnutí SNR v Bratislave 18. decembra 1954, podľa ktorej hore uvedený odhad amerického štatistického úradu sa potvrdzuje. Strechaj udáva celkové ztráty na Slovensku v rokoch 1936 - 1946 na 428.000. Z toho ztráty na životoch mužov priamou účasťou na vojne 31.000 a ztráty civilného obyvateľstva v priamych vojnových akciách na 60.000. (Podľa *Pravdy* 19. decembra 1954)

sa rodilo priemerne ročne asi 25.6 deťí na tisíc obyvateľ'ov. V roku 1938-39 porodnosť klesla na 21-22 porodov na tisíc obyvateľ'ov, pod vplyvom neistých pomerov. V rokoch 1940 až 1944 sa porodnosť znovu zlepšila a pohybovala sa medzi 24 až 26 novonarodených na 1.000 obyvateľ'ov. Tento priaznivý vývoj pokračoval i v povojnových dobách (s výnimkou roku 1945) a v roku 1950, podľa odhadu, porodnosť dosiahla čísla 28.2 na 1.000 obyvateľ'ov. 2) Porodnosť v českých zemiach sa v predvojnových dobách pohybovala medzi 14 až 20 porodmi na 1.000 obyvateľ'ov, v povojnových dobách stúpila na 23.6 (v r. 1947), ale pozdejšie znovu klesla, a to v r. 1950 na 20.8. Roku 1953 porodnosť na Slovensku bola 27.1 3)

Úmrtnosť bola na Slovensku v predvojnových rokoch o niečo vyššia, ako v českých zemiach. V rokoch 1931-35 umieralo na Slovensku priemerne ročne 15.1 osôb na 1.000 obyvateľ'ov, v českých zemiach 13.1. V rokoch 1938-39 sa tento pomer temer vyrovnal a počet úmrtí v r. 1938 na Slovensku bol 13.3, v českých zemiach 13.2. Vo vojnových rokoch úmrtnosť značne stúpila a dosiahla v roku 1945 na Slovensku čísla 19.5, v českých zemiach 17.3. Bol to dôsledok vojnových udalostí a besnenia nacistov, hlavne v českých zemiach. Zaujímavé je, že úmrtnosť na Slovensku bola v roku 1944, v dobe slovenského povstania značne nižšia (16.7), ako v roku 1945, v dobe pre-

chodu frontu. V roku 1953 úmrtnosť na Slovensku bola 9.8 (3)

Zvláštnu kapitolu, a to veľmi dôležitú pre prirodzený prírastok obyvateľ'stva tvorí *kojenecká úmrtnosť*. Z 1.000 živo narodených detí umieralo v rokoch 1931-35 v celej republike až 125, pri tom na Slovensku bol index kojeneckej úmrtnosti o mnoho vyšší ako v českých krajinách, (až 160.) Do roku 1939 však kojenecká úmrtnosť sa podstatne zlepšila a index klesol na 97 pre celú republiku. V posledných rokoch vojny však index kojeneckej úmrtnosti znovu stúpol a v r. 1945 dosiahol čísla 138. V povojnových rokoch kojenecká úmrtnosť je na trvalom ústupe a podľa komunistickej štatistiky priemerný index pre celý štát klesol v r. 1950 na 77.7 a v r. 1953 dokonca na 44.8. Na Slovensku, ako už bolo spomenuté, úmrtnosť kojencov bola vždy vážnym problémom. V niektorých odľahlejších horských krajoch, kde lekárska, ba často i primitívna porodnícka pomoc bola zriedkavá, úmrtnosť nemluvniat dosahovala značne vysokých čísiel. Po vojne však i tu nastal potešiteľný obrat a už v rokoch 1945-48 úmrtnosť kojencov klesla asi o tretinu. V posledných rokoch, ak môžeme veriť komunistic- kým štatistikám, kojenecká úmrtnosť klesla v roku 1950 na 103.3 a v roku 1953 dokonca na 61.8 úmrtí z 1.000 živo narodených. *Štatistický Obzor* v č. 5/1954 uverejnil nasledujúcu tabuľku kojeneckej úmrtnosti:

	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Slovensko	109.5	114.2	103.3	102.3	74.4	61.8
Čechy-Morava	71.5	67.1	64.2	57.1	44.9	35.1
Č. S. R.	83.5	82.6	77.7	73.0	55.5	44.8

V jednotlivých slovenských krajoch sú ešte rozdiely dosť značné. Najmenšiu úmrtnosť kojencov v roku 1953, podľa vyššie uvedeného prameňa, mal

kraj bratislavský (52.7), najvyššiu kraj prešovský (69.8).

Index úmrtnosti kojencov sa v jednotlivých krajoch Slovenska vyvíjal takto:

Kraj	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Bratislava	93.7	91.0	87.1	81.2	60.1	52.7
Nitra	110.4	116.0	103.6	102.2	75.7	62.5
Banská Bystrica	101.1	108.2	104.3	105.7	77.1	55.7
Zilina	125.3	135.4	118.4	118.6	80.8	67.1
Košice	108.8	113.2	99.9	102.9	77.0	67.6
Prešov	123.4	131.1	115.3	116.2	84.6	69.8

Z horeuvedenej tabuľky je nutné medzi len na obvyklé fráze, podľa vyzdvihnúť dva dôležité momenty. Kojenecká úmrtnosť sa do značnej miery zhoršila v roku 1949. Obyvateľstvo tu pravdepodobne citlivo reagovalo na zhoršené pomery, vzniklé po komunistickom prevrate v roku 1948. Druhý, nápadný moment sa ukazuje v náhlom poklese kojeneckej úmrtnosti v roku 1952. Tento pokles sa nedá vysvetliť prirodzeným vývojom, lebo index v jednotlivých krajoch, ačkoľvek pomaly klesal, predsa len mal určitý plynulý vývoj nadol. Náhlý skok medzi rokom 1951 a 1952, podľa komunistických štatistík, by sa dal vysvetliť jedine dákym neobvyčajným zlepšením v zdravotníctve. Sám *Štatistický obzor* sa pri vysvetľovaní tohto javu ob-

ktorých zníženie kojeneckej úmrtnosti by malo byť znakom zvýšenia životnej úrovne obyvateľstva.

K tejto otázke bude ešte zaujímavé dodať, že u chlapcov je úmrtnosť kojencov väčšia, ako u dievčat. Z novonarodených 1.000 chlapcov umieralo na Slovensku v r. 1953 65,8, z dievčat 57,5. Tiež úmrtnosť detí narodených z nemanželského pomeru, bola vyššia (na Slovensku v r. 1952 - 85,3).

K vóli srovnaniu uvedieme niekoľko dát z pohybu obyvateľstva vo Spojených štátoch. Kojenecká úmrtnosť v USA tiež značne poklesla v dobe od r. 1930 do roku 1953. V srovnávaní s ČSR tento vývoj bol nasledovný:

	1930	1935	1937	1939	1945	1950	1953
ČSR	124.5	—	117.4	97.0	138	77.7	44.8
USA	64.6	55.7	—	—	38.3	29.2	28.0

Porodnosť vo Spojených štátoch sa zvýšila v rokoch 1935 až 1953 zo 16,9 na 25 porodov na 1.000 obyvateľov a úmrtnosť klesla v tej istej dobe (1935-1953) z 10,9 na 9,5 úmrtí na 1.000 obyvateľov.

čet obyvateľov na Slovensku v roku 1946 potažne v roku 1947 bol 3.402.000.

Obyvateľstvo jednotlivých krajov pri tomto sčítaní bolo nasledovne rozdelené. K vóli srovnaniu uvádzame tiež zároveň počet obyvateľstva týchto krajov podľa sčítania v roku 1930:

CELKOVÝ POČET SLOŽENIE

Ako už bolo vyššie spomenuté, po-

Kraj:	1947	1930	Percentuálny vzrast alebo úbytok
Bratislava	819.000	769.000	+ 6.5
Nitra	703.000	684.000	+ 2.8
Ban. Bystrica	490.000	498.000	- 1.6
Zilina	502.000	488.000	+ 3.0
Košice	448.000	459.000	- 2.4
Prešov	439.000	426.000	+ 3.1

Od roku 1948 sme odkázaní len na odhady, potažne na popletené zprávy komunistických štatistik. Americký štatistický úrad, U. S. Bureau of the Census, v príručke *Population of Czechoslovakia*, vydané v roku 1953, odhaduje počet obyvateľstva na Slovensku takto:

1. januára 1948	3.418.000
1. januára 1949	3.447.000
1. marca 1950	3.480.000
1. januára 1951	3.532.000

Komunistické pramene udávajú pre tieto, a nasledujúce roky trochu odlišné čísla, ačkoľvek v podstate potvrdzujú pravidelný vzrast obyvateľstva na Slovensku. Podľa týchto prameňov bolo v roku 1949 na Slovensku 3.434.369 obyvateľov, rozdelených, podľa jednotlivých krajov takto:

Kraj:

Bratislava	838.134
Nitra	689.853
Banská Bystrica	486.683
Žilina	509.403
Košice	464.413
Prešov	445.883

Cel'kove: 3.434.369

(*Malý politický atlas sveta, Praha 1953*)

V roku 1950, údajne pri úradnom sčítaní ľudu, mali jednotlivé kraje Slovenska nasledujúci počet obyvateľov:

Kraj:

Bratislava	864.000
Nitra	711.000
Ban. Bystrica	502.000
Žilina	525.000
Košice	479.000
Prešov	460.000

Cel'kove: 3.541.000

(Dr. Miroslav Blažek: *Hospodárska geografia Československa, Praha 1954*)

V roku 1952 malo byť, podľa inej komunistickej publikácie, rozdelenie obyvateľstva na Slovensku nasledovné:

Kraj:

Bratislava	966.000
Nitra	709.900
Ban. Bystrica	502.200
Žilina	525.400
Košice	487.700
Prešov	459.800

Cel'kove: 3.651.000

(*Československo v mapách, Praha 1954*)

Táto posledne uvedená publikácia sa zvlášť vyznačuje nepresnosťami a neobyčajnou konfúziou. I keď by sme považovali číslicu 966.000 pre bratislavský kraj za tlačovú chybu, miesto 866.000, publikácia "*Československo v mapách*" udáva cel'kový počet obyvateľstva na Slovensku číslicou 3.542.200, kdežto súčet počtu obyvateľov jednotlivých krajov, ako je vyššie uvedené, i v tom prípade by bol 3.551.000. Tá istá publikácia, ako už bolo na začiatku spomenuté, uvádza nesprávne čísla pre maďarskú i pre rusínsku menšinu.

D'alší odhad obyvateľstva Slovenska, a to z úst veľmi autoritatívnych máme od samého Zápotockého. Pri príležitosti osláv Slovenského národného povstania v Bratislave dňa 30. augusta 1954, Zápotocký oznámil vo svojej bratislavskej reči, že koncom roku 1953 Slovensko malo 3.628.000 obyvateľov.

Najnovší odhad počtu slovenského obyvateľstva sa objavil z príležitosti parlamentných volieb 28. novembra 1954. Slovensku bolo podľa počtu obyvateľstva pridelené 104 poslancov, pričom jeden poslanec pripadá na 35.000 obyvateľov. (4) Mesto Bratislava a jednotlivé slovenské kraje majú tento počet obyvateľov v roku 1954:

(4) *Úřední list*, Částka 120, z 29. septembra 1954.

Mesto Bratislava	7 poslancov	245.000	obyvatel'ov
Kraj Bratislava	20 "	700.000	"
" Nitra	20 "	700.000	"
" Ban. Bystrica	14 "	490.000	"
" Žilina	16 "	560.000	"
" Košice	15 "	525.000	"
" Prešov	12 "	420.000	"
Cel'kove Slovensko:	104 poslancov	3.640.000	obyvatel'ov

Srovnaním s predošlými dátami zistíme, že v počte obyvateľ'stva jednotlivých krajov nastaly buď značné presuny alebo niektoré kraje, poťažne väčšie mestá, boli favorizované pridelením väčšieho počtu poslancov, ako im podľa skutočného počtu obyvateľ'stva patrilo. Táto posledná možnosť sa javí hlavne u krajov, resp. miest Bratislavy a Košíc a tiež u Žiliny. Preto odhad obyvateľ'stva krajov, podľa tohto kritéria sa zdá byť značne zkrútený. Cel'kový počet obyvateľ'stva na Slovensku však i podľa tohto odhadu môže odzrkadľovať skutočnosť.

Slováci a Česi	71.3%	2.373.000
Maďari	17.8	592.000
Nemci	4.6	155.000
Rusíni	2.9	95.000
Židia	2.2	73.000
Poliaci	0.2	7.000
Iní	1.0	35.000
	100.0	(5) 3.330.000

Dr. Miroslav Blažek, vo svojej *Hospodárskej geografii Československa* (Praha, 1954) udáva, že v r. 1950 bolo z cel'kového obyvateľ'stva v Československu 4.7% Maďarov a 1.3% Ukrajincov. Keďže tento prameň udáva cel'kový počet obyvateľ'stva v Československu v r. 1950 číslou 12.604.000, počet Maďarov by, podľa toho, bol 592.400 a počet Rusínov (Ukrajincov) 163.850. Počet Nemcov a Poliakov na Slovensku bude v prítomnej dobe len nepatrný. Jedine Cigáni ešte tvoria dosť značnú skupinu, ačkoľvek, značný počet ich bol presťahovaný do českého pohraničia. Časopis *Priroda a spoločnosť*, vychádza-

NÁRODNOSTNÉ SLOŽENIE

OBYVATEL'STVA.

O národnostnom zložení obyvateľ'stva na Slovensku v povojnových dobách niet presných dát. V r. 1947, poťažne 1946, sa pri sčítaní ľudu národnosť nezisťovala a o tom, či sa tak stalo pri sčítaní v roku 1950 niet presných dát. V roku 1930 bolo národnostné rozdelenie obyvateľ'stva na Slovensku následovné:

.....	2.373.000
.....	592.000
.....	155.000
.....	95.000
.....	73.000
.....	7.000
.....	35.000
(5)	3.330.000

júci v Martine, v č. 7/1954 udáva cel'kový počet Cigánov v republike na 105.000, z ktorých väčšina žije na Slovensku. Len na východnom Slovensku, kde sú pomerne najviac koncentrovaní, ich žije vraj asi 50.000.

Ohľadom náboženského rozvrstvenia prirodzene komunistické štatistiky mlčia. Len k vôli orientácii uvedieme, že v r. 1930 bolo na Slovensku 71.61% rímsko-katolíkov, 12.02% evanjelikov, augšburského vyznania, 6.42% gréckokatolíkov, 4.38% reformovaných, 4.10% Židov, 1.47% iných vierovyznaní.

Povojnové presuny obyvateľ'stva na Slovensku sa len ťažko dajú zachytiť. Je isté, že v rokoch 1945 až 1947 znač-

(5) Tento počet zahŕňa as 6.000 obyvateľ'ov územia postúpeného Sovietskému Rusku na východnom Slovensku.

ný počet obyvateľstva zo Slovenska prešiel do pohraničných oblastí Čiech a Moravy. Podľa spomenutej už publikácie o hospodárskej geografii Československa, len v krajoch Karlovy Vary, Ústí nad Labem a Liberec žilo asi 125.000 Slovákov, a v kraji Karlovy Vary tiež značný počet Maďarov zo Slovenska. Z východného Slovenska a zo žilinského kraja mnohí odišli tiež na prácu do ostravského kraja a tiež do iných priemyselných oblastí Čiech a Moravy.

Počet Maďarov vystahovaných zo Slovenska do Maďarska sa odhaduje na 64.000 a Slovákov prišlých z Maďarska, na 42.000. Značné percento týchto posledných sa usadilo na južnej

Morave a tiež v pohraničných krajoch Čiech. (6)

Pre celkovú charakteristiku populačného vývoja na Slovensku je zaujímavé srovnáť hustotu obyvateľstva v jednotlivých krajoch a v rôznych časových intervaloch. Nasledujúca tabuľka udáva hustotu v rokoch 1930, 1947, 1949 a 1950, potažne 1952. Čísla pre roky 1930 a 1947 sú podľa údajov štátneho úradu štatistického v Prahe, pre rok 1949 podľa *Malého politického atlasu sveta* (Praha, 1953), pre 1950 podľa *Hospodárskej geografie Československa* od Dra Miroslava Blažka (Praha, 1954) a pre 1952 podľa publikácie *Československo v mapách* (Praha, 1954):

Kraje:	1930	1947	1949	1950	1952
Bratislava	102	109	111	115	114.7
Nitra	86	88	87	89	89.3
Banská Bystrica	54	53	53	54	54.1
Žilina	59	61	62	63	63.5
Košice	61	60	62	64	64.0
Prešov	50	52	53	54	54.3
Slovensko:	68	69	71	72	72.3

Z uvedenej tabuľky je vidieť, že jedine bratislavský kraj prechádza značne prudkým populačným vývojom. Je to následkom koncentrácie priemyslu v okolí Bratislavy a tiež silným vzrastom mesta Bratislavy ako administratívneho a politického centra Slovenska. Z ostatných krajov žilinský kraj a čiastočne i prešovský sa vzmáha. Obyvateľstvo kraja bansko-bystrického, ktorý utrpel značné ztráty za slovenského národného povstania a po druhej svetovej vojne tiež vystahovateľvom, je stagnantné.

Celkove možno povedať, že obyvateľstvo Slovenska i dnes potešiteľne vzrastá. Prirodzený prírastek obyvateľstva je stále pomerne vysoký a i keď úmrtnosť je ešte veľká v srovnaní s českými zemiami, vysoká porodnosť zaručuje pomerne rýchly vzrast obyvateľstva.

Vývoj v jednotlivých krajoch je charakterizovaný dnes hlavne snahou po industrializácii. Výstavba povážskych hydrocentrál a rôznych priemyselných odvetví sa samozrejme odráža i v sociálnom složení obyvateľstva. Je isté, že už dnes prevážne poľnohospodársky charakter krajiny sa mení čiastočne na poľnohospodársko-priemyselný: Podľa komunistických definícií dnes už len kraj prešovský má charakter čisto poľnohospodársky, jediný na Slovensku, i v republike. Dva kraje, bratislavský a žilinský, sú považované za oblasti priemysel'no-poľnohospodárske a kraje bansko-bystrický a košický za kraje poľnohospodársko-priemyselné.

(6) Podľa odhadu U. S. Bureau of the Census: *Population of Czechoslovakia*.

VZDĚLANCI BEZ INTELIGENCE

EGON HOSTOVSKÝ

V zemích s komunistickým režimem je "pracující inteligence" zvláštní pojem, který má třídní nářer. Na začátku komunistické éry (jak v Sovětech tak o třicet let později v satelitních zemích) je inteligence tou společenskou vrstvou, které nutno nedůvěřovat, ale které třeba využít a zneužít. Tak je tomu na začátku. Později v rámci celkové převýchovy, kdy mizí nejen rozdíly mezi třídami, ale i rozdíly mezi vzdělanci a nevzdělanci, má ta společenská vrstva, jež prošla školami a jejíž hlavní zaměstnání není rukodělné, zvláštní výsady. Nová inteligence není už potom nebezpečná, protože je jakousi šlechtou nové společnosti, protože její výsady a celá její existence stojí i padá s režimem. To platí nejen o úřednické vrstvě v komunistickém režimu, ale zejména o umělcích, vědcích a spisovatelích.

Chceme-li podat obraz života a činnosti inteligence v zemích za železnou oponou, musíme mít stále na mysli, že komunistický inteligent, prošlý školením speciálních institucí a ztvárněný denními zkušenostmi totalitního života, je typ naprosto odlišný od vzdělance západního. Jeho inteligence není svobodná, jeho rozum, jeho úvahy, jeho logika a jeho mentální reakce jsou spoutány služebností. Všechno jeho rozum je zde jen proto, aby zdůvodnil, co je nařizováno zdůvodnit. Je-li komunistický režim v sedle několik let, dává nepokrytě najevo, že se za mák nestará o normální soudnost. Čili, že nevěří v lidskou inteligenci v západním slova smyslu a že se jí nebojí.

V nedávných měsících byly v Československu dva procesy se sociálními demokraty, nařčenými z velezrady. První proces byl v Liberci, druhý proces byl v Praze. O prvním procesu psalo *Rudé právo* 4. listopadu 1954, o druhém procesu časopis *Cesta míru* 26. listopadu. Ačkoliv šlo o dva rozličné případy, o jiné osoby, o jiné soudce, oba časopisy vylíčily causu stejnými slovy, stejnými výroky a na vlas stejně dlouhými větami. *Rudé*

právo začíná popis pražského přelíčení takto: "V minulých dnech se konal před senátem Nejvyššího soudu v Praze proces se členy protistátní a protišpionážní organizace ve službách západních imperialistů, kterou tvořili pravíkoví sociální demokraté. Proces před Nejvyšším soudem ukázal, že ti to starí zaprodanci buržoasie vytvářeli na území ČSR ilegální, protistátní organizaci . . ."

Časopis "*Cesta míru*" popisuje liberecký proces takto: "V minulých dnech se konal před senátem krajského soudu v Liberci proces s členy protistátní organizace ve službách západních imperialistů, kterou tvořili pravíkoví sociální demokraté. Proces před krajským soudem ukázal, že ti to starí zaprodanci buržoasie vytvářeli na území Libereckého kraje ilegální protistátní organizaci."

A tak to jde několik sloupců dále, slovo od slova stejné, jen jména obžalovaných jsou v obou vylíčeních jiná. Tot' jedna z četných ukázek, jak naprosto režim nedbá soudnosti čtenářů, čili lidské inteligence v normálním slova smyslu.

I v zemích za železnou oponou vzdělanec se rozumí člověk s vyšším vzděláním. I tam jednou z podmínek pro vstup na vyšší učiliště je dřívější uchazečův prospěch eventuelně zkoušky. Ale to není všechno a také ne to hlavní. Podle *Věstníku* ministerstva školství stanoví nařízení Č. 11.473/54 mimo jiné, že student ucházející se o přijetí na vyšší školy, musí být doporučen dřívější školou nebo závodem, v němž pracoval, nebo místním národním výborem. Samozřejmě, že taková doporučení jsou vystavována zkušenými komisaři, kteří především přihlížejí k tomu, zda aspirant vzdělanosti má ty specifické vlastnosti, které školením umrtví jeho přirozenou inteligenci.

Ze všech vzdělanců režim nejvíce potřebuje technickou inteligenci: tu shání všemi prostředky a favorisuje ji více než na př. kandidáty lékařství. Uchazečům o technické školení odpouští namnoze i elementární vzdělání, jestliže uchazeči prošli technickou praxí. *Věstník* ministerstva školství z 24. března 1954 stanoví mimo jiné:

“Vědecký aspirant může být vyjimečně přijat (na universitu a jiná vysoká učiliště) i bez středoškolského studia, jestliže jeho povšechné vědomosti přibližně odpovídají tomuto nižšímu studiu a jestliže pracoval aspoň pět let v závodě příslušného oboru, kterému se hodlá věnovat.”

Podle platných nařízení má přístup k vysokoškolskému studiu jen komunistický aktivista. Nařízení to formuje jako „přukaznou loyálnost k lidové demokratickému zřízení.“ V první době po komunistickém puči v ČSR byli skutečně připouštěni na vysoké školy jen osoby nesporně režimu loyální a to ještě bylo přihlíženo k čistotě jejich proletářského původu - ve stejném smyslu v jakém nacisté přihlíželi k čistotě rasové. Podle soukromých zpráv však nyní v tomto směru nastává uvolnění, i když předpisy se nezmě-

nily. Režim spíš než k třídnímu původu uchazečů přihlíží nyní k duševnímu založení kandidátovu a ideální osobou pro studium je právě typ neinteligentní v našem slova smyslu, jen nadaný určitou pamětí a především schopností užívat rozumu podle směrnic.

K uvolnění došlo především proto, že ideální komunistická inteligence má sice všechny vlastnosti spolehlivých policejních agentů, ale výsledky jejich odborné činnosti jsou většinou neuspokojivé. Z téhož důvodu režim “omilostnil” též inteligenci starších generací. Tuto inteligenci vyzval k spolupráci velmi laskavými slovy sám ministr kultury Václav Kopecký v projevu k voličům Libereckého kraje dne 19. listopadu:

“My nepopíráme, že v minulých letech se děly chyby v poměru k pracující inteligenci, chyby velmi škodlivé. Nelze však popřít, že jsme si dali velkou práci s tím, abychom překonali nesprávné názory v poměru k inteligenci, nesprávné názory, které nepochybně mohou jen poškozovat zájmy dělnické třídy, jdoucí v čele při socialistické výstavbě. . . Socialismus a vzdělanost jsou spojitě nádoby. . . Musíme si vážít spolupráce všech vzdělanců při budování našeho nového života. . . Tomu, aby byl zdůrazněn náš nejkřivější poměr k pracující inteligenci, tomu měly sloužit některé významné celostátní konference zástupců inteligence, které se v tomto roce konaly. . . Ve výrobním aparátu, v hospodářském aparátu a také ve státním aparátu se nyní podtrhuje nutnost žádoucí odborné vzdělanosti, což má velký význam pro starou inteligenci, ke které chováme hlubokou úctu. . . Bez jejich práce, bez práce vzdělanců si nelze představit úspěchy, jichž jsme v socialistické výstavbě dosáhli. . . Proto se naše strana a vláda Národní fronty s tak pozornou a

(Pokračování na str. 16)

KULTURNÍ KVÍTKA Z ČERTOVY ZAHRÁDKY

- **Z NOVÝCH VYROKŮ NEJEDLÉHO** "... Počin našich prvních scén (vzájemné zájezdy ND v Praze a Bratislavě) by měl být začátkem soustavné a pravidelné výměny mezi Prahou a Bratislavou, mezi Ostravou a - dejme tomu - Košicemi atd. 'Jakobych se vykoupal, tak mi bylo po zhlédnutí prvního představení bratislavských', řekl akademik Zdeněk Nejedlý. Jak bylo bratislavským návštěvníkům při hrách české scény, se také jistě dovíme. Ale držme se přirovnání soudruha Nejedlého. Koupel. A té je přece třeba často!"
Svět práce, 11. listopadu 1954

- **NA CHVOSTU UDÁLOSTÍ** ... Literární noviny z 18. září 1954 přetřeskly z moskevské *Literaturné gazety* další radu spisovatelům, kterak psáti:

"Chybí-li spisovateli jasné ideové posice, má-li bezstarostný a nedbalý vztah k ovládnutí marxismu-leninismu, vede to nakonec k vážným chybám, neúspěchům, prohrám v umělecké práci. Takový spisovatel se začíná motat na chvostu událostí a postupně se zvrhává v literárního šosáka. Není s to správně ocenit složité životní jevy, není s to mít kritický vztah k různým popleteným a často marxismu cizím "hlediskům" a "konceptům".

- **TŘEŠTĚNÍ** ... V *Rudém právu* z 25. prosince 1954, jež mělo být jakýmsi vánočním číslem, má Marie Pujmanová báseň, kterou nazvala "Má Strano života." Na ukázkou několik slok:

"... Má strano života, za tebou jdu.

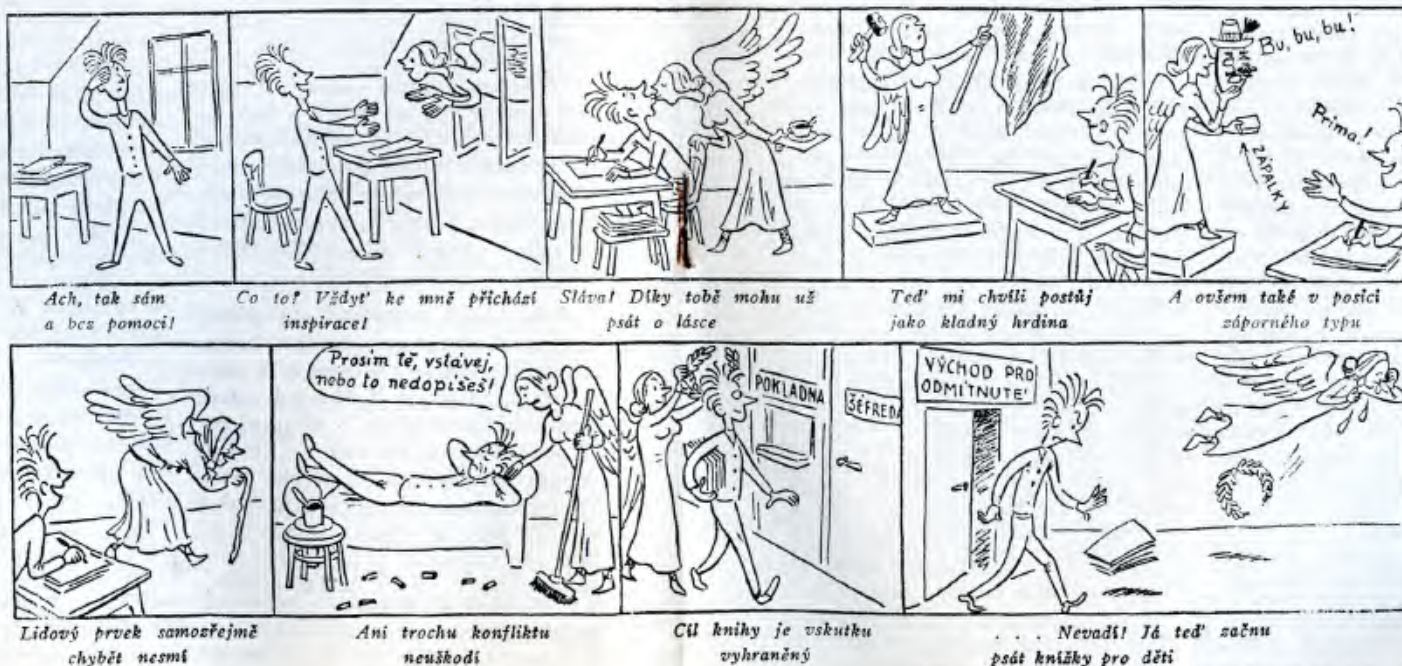
Fabrikant s handlířem se skláněli jak třtiny, než přišli od Dukly a přišli od Berlína
strašpytel zalézal do hluché samoty. a z partyzánských hor a vstali z barikád —
Však skálu z křemene mé mateřštiny. ó Strano komunistická, v tobě se vlní
ty jsi ji ubránila, strano lidu, ty. nového světa třpyt v dávný Vltavy spád

za drátem nabitým, na strašném mrchovišti a dnešní básníci i staří probuzenci
ačilas lidsky žít když duch se nepoddal. krásného sebevědomí být člověkem,
zdmi cel už vytukávala jsi život příští, ó strano vzkříšení, tě ratolestmi věnčí,
otčenáš lidských ruk podával dál a dál tvůj nový čas v třeštění odvěkém.

skroječek záchrany pro hladem nemocného, Ty hvězdo nad jeslemi milionů dětí,
vitamin pro duši, dějiny Vě Ká Es, červený semafore na všech tratích světa,
opsané na smotek, dešifrované z něho — kde srážka hrozila by v ocelářské spleti —
vy školy táborů, než z pušek sršel bez, jen svit' a bdi, zorníčko míru, hvězdo světlá,

pod srdcem nový život počíná.
Má vlasti, dávno splynulas mně s Stranou,
nad zemí krásnou, zemí milovanou,
je mateřština má i otčina."

O VÝROBĚ LITERATURY

(Literární noviny 11. prosince 1954. Kreslil O. Sekora)

svědomitou péčí starají i o řešení různých otázek hmotného postavení pracující inteligence . . ." (*Rudé právo* 23. listopadu 1954)

Je mylný názor, že v komunistickém režimu se může uplatnit jen technická inteligence. Ta má zajisté všude přednost, ale komunistické zřízení, jehož nejrozvětvenějším aparátem je propaganda, potřebuje pro všechny její páky i ostatní inteligenci. Tak na příklad zvláštní péči a ochranu věnuje vláda vědcům z oborů, který má zdánlivě nejdál k potřebám komunistického budování: archeologům. V archeologii z důvodů propagačních vykonal režim neobyčejně mnoho a dokázal, že v odborných světových časopisech se jméno čs. archeologů objevuje více než dříve. Na archeologickém sjezdu v Praze dne 26. září objeví se podle *Rudého práva* 300 badatelů, z nichž mnozí přijeli z Anglie, Francie, Záp. Německa a jiných demokratických států.

Ze vzdělců v totalitním režimu má snad mravně nejtěžší postavení vrstva lékařů a lékárníků. Jejich vědomosti jsou záměrně režimem oklešťována a jejich pacienti jsou takřka legálně zanedbáváni. Kromě toho všeho mají na bedrech ještě problém svého poměru k nemocným. To je problém především mravní, a k tomu je komunistický režim ledově chladný. Vzdělání lékařů a lékárníků je podvázáno, protože z vědeckých časopisů a publikací smí být studován převážně materiál sovětský. V medicíně i farmaceutice je režimem vynucována výhradně orientace ruská. Co však je hlavní: komunistický systém nutí lékaře nikoliv léčit, nýbrž preparovat pacienty tak, aby byli schopni práce, ať už tyto preparace je polovědecká či nadobro šarlatánská. Na sjezdu farmaceutů v Brně dne 13. září byl předložen účastníkům jediný problém (*Mladá fronta* 14. září): jak využít domácích surovin pro hodnotná léčiva . . . Sjezd zubních lékařů v Tatranské Lomnici 15. října, svolaný především proto, že

špatný stav chrupu mezi dělníky začíná být naléhavou starostí, došel (podle bratislavského rozhlasu z 16. října) k jedině směrnicí: užívat komplexní léčebné terapie ve smyslu Pavlovova učení.

Materiální postavení vzdělců je různé a pohybuje se od hlubokého hmotného nedostatku až k blahobytu a luxusu. Rozhodující je opět vzdělančova schopnost a ochota užívat své inteligence podle potřeb strany.

Komunistický režim buduje jednotřídní společnost jen tím, že nutí příslušníky všech vrstev k "dobrovolné" manuální práci. Ale jinak pamatuje na výsady a výhody svých věrných štedřeji než systém feudální. Tak na příklad spisovatelům, výtvarníkům, hudebníkům a dramatickým umělcům, pokud jsou členy svých svazů, je odpouštěno až 50% z daňových břemen. Režim v politice výhod a výsad nezapomíná ani na lidskou ješitnost. hypertrofie nových titulů je přímo fantastická. V denním tisku čteme napořád tituly jako: laureát státní ceny, akademik, zasloužilý umělec, nositel řádu práce, vzorný voják, národní umělec atd., atd.

Věrný a plastický obraz inteligence za komunistického zřízení, obraz tragický a zoufalý, nepodal nikdo ze západních autorů tak přesvědčivě jako osudovou ironií - jeden z hlavních šéfů sovětské propagandy - Ilja Erenburg. V románu "Obleva" (podle magazínu *New York Times* z 26. prosince 1954), který vyšel jen na pokračování v sovětském časopise *Znamya* a k jehož knižnímu vydání nikdy nedošlo, zachytil Erenburg komunistickou inteligenci v éře stalinské. Je to společnost zoufalců, živých mrtvol a štvanců na jedné straně, a společnost cyniků, vědeckých barbarů a zločinných hochštaplerů na straně druhé. Přesto, že Erenburg nesporně patří k oné druhé vrstvě, jeho román "Obleva" by zasluhoval, aby vyšel v překladu.

SHROMÁŽDĚNÍ POROBENÝCH EVROPSKÝCH NÁRODŮ

(ASSEMBLY OF CAPTIVE EUROPEAN NATIONS — ACEN)

VRATISLAV BUŠEK

Budoucí historik boje politických exulantů za osvobození porobených evropských národů od komunistické totality a sovětského vykořisťování bude mít před sebou mnoho zajímavého materiálu o metodách tohoto boje. Je to boj o obnovu úplné svobody a demokracie pro 100 milionů lidí za Železnou oponou, boj o to, zda těchto sto milionů lidí bude vráceno do evropského společenství anebo natrvalo integrováno do sovětského bloku, kulturně, hospodářsky a vojensky. Tento boj není dosud rozhodnut na žádném z těchto polí. V boji se pokračuje různými metodami, více či méně organisovanými, více či méně úspěšnými. Zatím co v Evropě představitelé porobených národů mají jen velmi málo příležitosti se uplatnit — s výjimkou rozhlasových vysílání, příslušnými vládami velmi kontrolovaných — v Americe se rozvíjí úsilí těchto představitelů daleko úspěšněji. Je to pochopitelné v zemi, jejíž svoboda vznikla za pomoci heroických postav Lafayette a generála Pulaskiho a v níž se dodnes v milionech duší udržuje živá sounáležitost s evropskými zeměmi jejich původu.

Není těžko pochopit kořeny zvýšeného amerického zájmu o věc evropské demokracie a svobody a přece jen je třeba s vděčností oceňovat americkou pomoc, poskytovanou osvobozovacímu úsilí nejnovějšího exilu. Mezinárodně politické poměry způsobily, že až dosud přímá pomoc tomuto osvobozovacímu úsilí může být poskytnuta jen se strany amerických soukromníků, především seskupených ve *Free Europe Committee*, zatím co oficiální představitelé Ameriky nemohou zatím než ujišťovat porobené národy svou trvalou sympatií, udržující tak naděje národů za železnou oponou při životě. Prostředky této americké pomoci v boji proti komunismu, který je současně bojem Ameriky proti sovětskému imperialismu, jsou mnohé. Na prvním místě bychom zdůraznili působivou zbraň studentů války, rozhlasovou stanicí Svobodná Evropa, od roku 1950 nepřetržitě působící, ke které přistoupily v roce 1954 známé bolonové operace, akce "Veto", zaměřená do Československa a

"Focus", zaměřená do Maďarska. Tyto nejmodernější komunikační prostředky prorazily Železnou oponu způsobem, který zdaleka překonal vše, co bylo na tomto poli učiněno za druhé světové války. Nechceme se zdržovat u jiných, rovněž velmi významných akcí, umožněných podporou *Free Europe Committee*, jako bylo vybudování informačního a studijního střediska pro střední Evropu, podpora studentů ze zemí za Železnou oponou a zřízení Svobodné university ve Štrasburku. Chtěli bychom se tu zmínit o podpoře, poskytované exilovým představitelům při jejich autonomní, vlastní organizaci a politické činnosti.

Výjimečné postavení tu mají baltické státy, které byly inkorporovány do Sovětského svazu, avšak Amerika tuto skutečnost právně nevzala na vědomí a dále uznává samostatné diplomatické zastoupení těchto porobených baltických národů. Ani baltické národy by však ve Spojených státech nemohly rozvinout svůj boj za obnovení plné

svobody, kdyby, podobně jako jiné porobené národy, nemohly svůj exil politicky organisovat za pomoci svých amerických přátel, především *Free Europe Committee*.

Podporovat organizace politického exilu není úkol snadný. Boj proti komunismu a za obnovu plné demokracie a svobody je sice nejvyšším jednotícím heslem všech exilových představitelů, avšak tyto síly se nutně rozcházejí ve chvíli, kdy se začne uvažovat o politickém, kulturním a hospodářském programu, který by měl být nastolen a uskutečňován po osvobození. Tyto přirozené rozpory, nemluvíme-li o některých pochopitelných osobních sporech exilových představitelů, způsobily, že bylo zpočátku velmi těžko přivést různé exilové skupiny ke svorné spolupráci.

Nejdříve se začal exil organisovat na podkladě jednotlivých národních rad v exilu, po vzoru exilových odbojových organizací první a druhé světové války. Československý exil utvořil v roce 1949 tak zvanou Radu svobodného Československa, snažící se o soustředění všech významných osobností a politických směrů (stran) v exilu. Podobně se organizovaly i exilové skupiny ostatních národů: albánská, bulharská, estonská, litevská, lotyšská, maďarská, polská a rumunská. Tyto národní rady možno nazvat organizacemi horizontálními, protože jsou v nich soustředěny více méně všechny politické směry. Vedle těchto horizontálně seskupených organizací národních, které si činí nárok být politickým představitelem a mluvčím porobených národů, vytvořily se v exilu také organizace na ideologické základně, které bychom nazvali vertikální, exilové internacionály: zemědělská, socialistická, křesťansko-demokratická a liberálně-demokratická.

Tyto exilové internacionály udržují v exilu dřívější mezinárodní styky se světovými internacionálami a jejich představiteli, mezi nimiž pochopitelně nacházejí často větší ohlas než příslušné exilové národní rady. Ideová

a programová jednotnost těchto exilových internacionál je jejich předností proti programové nesourodosti rad národních. Předností těchto národních rad je zase jejich politická reprezentativnost. Ze značné části ovšem členové jednotlivých národních rad vystupují též v příslušných internacionálách exilových.

Oba typy exilových organizací, horizontální i vertikální, spojuje přirozeně boj za osvobození porobených národů a byla proto nasnadě myšlenka toto jejich společné zaměření vyjádřit také organizačně a vyloučit tak nebezpečí opakované práce na těchže úsecích. Prvním takovým pokusem o pracovní sjednocení exilových pracovníků bylo vytvoření pracovního společenství exilových právníků, které si vzalo za úkol společně s mezinárodním sdružením svobodných právníků osvětlit bezprávnost komunistického systému.

Jiným takovým pokusem bylo vytvoření pracovního společenství tak zvané *integrační skupiny*, ve které řada odborníků pracovala na otázkách žádoucí a očekávané hospodářské a politické integrace porobených evropských národů, ke které má dojít po jejich osvobození. Výsledky prací této integrační skupiny byly shrnuty v publikaci *Europe* (1954) a v mimeografovaných studiích o jednotlivých otázkách, které lze očekávat, že se vyskytnou bezprostředně po osvobození a v dalších obdobích plánované evropské integrace. Pracovní program exilových právníků i "integrační skupiny" byl funkcionální, t. j. spočíval v řešení konkrétních problémů dnes se vyskytujících i v budoucnosti očekávaných, s hlediska ryze odborného, nepolitického.

Posledním krokem v společné pracovní organizaci exilu bylo vytvoření t. zv. *Shromáždění porobených evropských národů* (ACEN), které bylo ustaveno jako částečná obdoba Spojených národů. Tato obdoba došla i symbolického výrazu v tom, že ACEN zvolilo za své sídlo budovu Carnegie Endowment - International Center, naproti budově Spojených národů v New Yorku.

Základní myšlenka této organizace je nasnadě: sdružit představitele národů porobených za Železnou oponou, kteří mají mravní a politické právo, aby zasedali a mluvili ve Spojených národech místo nakomandovaných komunistických režimů, které dnes v OSN zasedají podle Charty Spojených národů a v důsledku mezinárodně-právního uznání těchto režimů.

Předním úkolem Shromáždění porobených evropských národů bylo proto dokázat, že dnešní komunistické režimy nepředstavují svobodně zvolené vlády, že se dostaly k moci v rozporu s domácími ústavněprávními předpisy, podvrtnou činností, násilím a podvodem, že se násilím u moci udržují za jasné aktivní podpory Sovětského svazu a že svými činy se tyto režimy samy zbavují i s hlediska mezinárodního práva nároku, aby byly uznávány za řádné vlády svých národů. ACEN proto podrobilo otázku nezákonnosti režimů za Železnou oponou patřičnému kritickému rozboru a pokračuje nyní v práci také na kritice Charty Spojených národů, která ve své dnešní podobě umožňuje, aby byl vyloučen ze Spojených národů hlas představitelů lidu v zemích pod komunistickou diktaturou. ACEN se domáhá nápravy požadavkem svobodných voleb v zemích za Železnou oponou, které by prokázaly pravou vůli drtivé většiny porobených národů. Instituce Spojených národů, která se má podle své vlastní Charty starat o udržení míru a práva ve světě a snažit se uvést i národy koloniální a dosud nesamostatné do světové rodiny svobodných národů, jistě neplní svůj úkol, dovoluje-li, aby docházelo beztestně k procesu zcela opačnému, kdy i staré kulturní národy jsou o svou svobodu připravovány a v nesvobodě násilím drženy.

Shromáždění porobených evropských národů zasedalo od 20. září 1954 a jednávalo vždy souběžně tu část agendy Spojených národů, která se právě jednávala ve skleněném mrakodrapu naproti přes ulici. Na principu paralelnosti k OSN a jejím komisím byla založena

také vnitřní organizace ACEN. New Yorské deníky, které přinášely zprávy o každém jednání Shromáždění porobených národů, umísťovaly tyto zprávy často v sousedství referátů ze zasedání OSN.

Shromáždění ACEN bylo vytvořeno z delegací národních rad porobených států, z nichž každá vyslala po šestnácti delegátech s plným hlasem. Každá z exilových organizací internacionálních vyslala po třech členech s hlasem poradním. V čele organizace je generální výbor, jehož předsedou je nyní Vilis Masens z Lotyšska, místopředsedou Jiří M. Dimitrov z Bulharska, a generálním tajemníkem Brutus Coste z Rumunska. Shromáždění vytvořilo dále výbory politický, sociální, hospodářský a tiskový; úřední místnosti ACEN jsou ve 29 W 57th Str., New York 19, N. Y.

Předseda československé delegace a členem generálního výboru ACEN je dr. Š. Osuský, dalšími členy jsou dr. V. Brdík, dr. J. Černý, Dr. J. Dieška, V. Fedinec, dr. M. Franěk, A. Heidrich, dr. F. Hodža, dr. J. Lettrich, V. Majer, F. Peroutka, dr. A. Procházka, dr. H. Ripka, dr. A. Rozehnal, dr. J. Slávik, dr. P. Zenkl. Za křesťansko-demokratickou unii se účastní jako čl. člen dr. B. Bunža, za liberálně-demokratickou unii dr. V. Bušek.

Mezi tematy, kterými se výbory ACEN letos zabývaly, byly jak protesty proti neoprávněnosti komunistických delegací ve Spojených národech, proti sovětské agresi a nadvládě za Železnou oponou, tak i resoluce o evropské federaci, o genocidě, o nucených pracích, o svobodě informací, o náboženském pronásledování, o válečných zločincích a porušování lidských práv, o deportacích, o nerepatriovaných válečných zajatcích, o revisi a doplnění Charty OSN, o členství osob bez státní příslušnosti v mezinárodních organizacích a na mezinárodních forech, o nezákonnosti režimů za Železnou oponou, o porušení mírových a jiných mezinárodních smluv komunistickými režimy, o právním řádu v ze-

mích za Železnou oponou, o definici agrese, o právním postavení uprchlíků ve svobodném světě, o obchodu mezi Západem a Východem, o sovětském kolonialismu, o zemědělství a průmyslu za Železnou oponou, o životní úrovni a hospodářském imperialismu v porobených zemích. Výsledky všech těchto debat byly pak shrnuty v závěrečné souhrnné resoluci a proklamaci Shromáždění porobených evropských národů, ústící v požadavku skutečně svobodných voleb za Železnou oponou.

Skutečnost, že se tu poprvé na svobodné půdě sešli exiloví představitelé všech směrů ke společné konkrétní práci a že své požadavky a názory předložili světové veřejnosti s věcným a nevyvratitelným odůvodněním, je dosud snad největším kladným činem exilu. Shromáždění porobených evropských národů mluví jménem jednoho sta milionů lidí, vyjadřuje jejich protesty a naděje, mluví jménem práva a spravedlnosti ke svědomí světa.

POUČENÍ Z ÚNOROVÉHO PŘEVRAŤU se jmenuje nová knížka profesora Buška, kterou vydal koncem roku v New Yorku a v níž líčí na základě přístupného materiálu a osobních svědectví sled událostí, jež vedly ke komunistickému puči a jež charakterisovaly samotné převzetí moci ve dnech 13. — 25. února 1948. (Vratislav Bušek, *Poučení z únorového převratu*, New York: Cs. Publishing Co., 1954 (123 str.))

MINISTR VNITRA PÍŠE . . .

V galerii komunistických "světců" je mezi nejpřednějšími malý Rus Pavlík Morozov. Pionýři sovětské i pionýři ve všech satelitních zemích o něm pravidelně denně, týdně či měsíčně slyší a čtou ve škole, v družinách i ve svých časopisech. Pavlík Morozov je klasickým ideálním typem, který se má soustavným vštěpováním ustálit v hlavách dětí ve všech lidových demokraciích. Jeho pedagogické používání je jednou z konstant komunistického režimu, jichž se netýká žádný nový kurs, k nimž nepronikne žádné povrchní "odstalinisování". Pavlík zosobňuje symbol udavače jako takového — jako školní dítě kdysi po revoluci udal na GPU svou rodinu pro protisovětskou činnost. Členové rodiny šli na popraviště a na Sibiř, Pavlík se stal státní legendou a je jí dodnes.

O úspěších morozovského kultu mezi československými dětmi zatím nebylo takřka nic slyšet. Jen časopis "Pionýrská jitřenka" co chvíli přinese jakousi reportáž z polních cvičení školních dětí, do níž se vždy zapředou pokyny, jak se pozná podezřelá osoba, která se podezřele vyptává na cestu a

jak se má taková osoba poslat na falešnou adresu a hned hlásit, udát, zneškodnit. Časopis "Učitelské noviny" z 21. prosince 1954 nyní otiskl zprávu, podle níž ministr vnitra Rudolf Barák poslal koncem listopadu dopis žáků 6. osmiletky ve Znojmě Jaroslavu Adámkovi, v němž mu děkuje "za cennou službu a pomoc, kterou prokázal pohraničnickům při zadržení narušitele čs. státních hranic." Učitel žáka Adámka líčí příběh takto:

"Mlhavé ráno, jakých je na Znojemsku na podzim většina. Houf žáků z přilehlé obce Oblekovice chvátá do školy. Na místě mezi Oblekoviciemi a Znojmem potkávají mladíka, který se starostlivě vyptává na směr cesty k Vídní. Pionýr Jaroslav Adámek si toho dobře všimne a po příchodu do školy hlásí podezřelý případ řediteli. Telefon volá státní bezpečnost, auto SNB odváží bystrého pionýra na obhlídku pohraničí a v krátké době je narušitel zadržen." A soudruh učitel končí svůj raport posláním: "Slova uznání, kterými hodnotí ministr vnitra čin mladého pionýra, zavazují."

O VOJENSKÉ SÍLE DNEŠNÍ ČSR

V poslední době pronikla do zahraničí řada zpráv o vojenské síle Československa. Mnoho z těchto informací bylo kusých, mnohé z nich byly pouhé dohady. Než srovnáváním jednotlivých údajů a soudným měřením skutečnosti se podaří načrtnout celkový obraz o vojenském potenciálu jednoho z nejmocnějších hospodářských a vojenských satelitů Kremle.

V současné době jest v ČSR ve zbrani asi půl milionu mužů, z nichž 240,000 představuje pravidelnou armádu. Její jádro tvoří asi 180-190 tisíc vojáků z povolání, k nimž přistupuje několik desítek tisíc nováčků s dvouletou přesenní službou. U některých jednotek však byla letos vojínům prodloužena přesenní služba o 7 až 8 měsíců s poukazem na to, že speciální oddíly by jinak trpěly nedostatkem mužstva. Armády se totiž používá velkou měrou ve stavebnictví, v uhelných dolech a jinde.

K pravidelné armádě jest nutno připočítat ty branné složky, které jsou představovány Sborem národní bezpečnosti, Státní bezpečnosti, Pohraničními strážemi, Lidovou milicí a různými zvláštními ozbrojenými oddíly jako Železničními strážemi a podobně. Tím se celkový počet mužů ve zbrani zvyšuje na půl milionu.

Pravidelná armáda má (podle odhadu pramenů v Rakousku) 20 motorizovaných divisí, které jsou mobilisovatelné na povel. Z nich jest 6 divisí pancéřových. Toto číslo by se nepochybně mohlo zvýšit, protože československé zbrojovky vyrábějí měsíčně asi 300 tanků T-34. Je-li tento odhad správný, pak lze počítat s tím, že větší část výroby tanků a obrněných vozů jde do ostatních zemí sovětského bloku, a že tedy následuje příkladu vývozu ručních zbraní, jež plynou do zahraničí ve velkém množství. Důkazy o tomto "politickém" exportu byly nashromážděny jak v Číně, tak v Koreji, Indočíně a Latinské Americe, kde se vesměs objevily kulomety, ruční střelné zbraně

a munice vyrobené "Leninovými závody" - t. j. bývalou Škodovkou v Plzni.

Komunistický režim se však nespojuje s pravidelnou armádou a jejími satelity, nýbrž provádí rozsáhlou vojenskou přípravu civilního obyvatelstva. Psychologicky jest občanstvo republiky militarisováno tím, že kde kdo je oblékán do uniform. Uniformy jsou podle sovětského vzoru, a věží v nich už i hlídači v parcích, poštáci, ba v poslední době i žáci ve školách. Těžiště vojenské výchovy jest jednak ve školách, pro které byl vypracován nový plán teoretického i praktického vojenského cvičení, jednak v t. zv. Svazu pro spolupráci s armádou, kterým ročně prochází asi 200,000 účastníků. Účast jest ve většině případů povinná a zahrnuje také ženy a dívky. "Svazarm" (podle vzoru sovětského DOSAAF) učí střílet z automatických zbraní, hod granátem, útoky za pomoci motorizovaných jednotek atd. Důraz se také klade na letectvo. ČSR má prý 3 letecké divise, vybavené moderními tryskovými letadly typu S-102, což jest obdoba sovětského MIGu, a S-103, což jest verze sovětského BISu. Na četných místech republiky byla vybudována nová letiště s betonovými rozjezdovými plochami. Při posledním leteckém dni v Praze se představili také parašutisté hromadným seskokem.

Zajímavá informace byla uveřejněna rakouským "Salzburger Volksblatt" o výrobě válečných plynů. Podle této informace se ve vojenské továrně chemických závodů u Semtína, která zaměstnává 7,500 dělníků, vyrábí otravný plyn, stejně jako v Povážských chemických závodech u Žiliny, kde se pracuje na výrobě yperitu. Již dříve pronikly zprávy o tom, že v košické oblasti na východním Slovensku jest batalion atomických dělostřelectva. Rakouské prameny k tomu dodávají, že ve Vysokých Tatrách se zkoušejí nové polní zbraně pro vypalování atomických raket sovětské výroby.

Jak je vidět z tohoto kusého obrázku, českoslovenští komunisté se pilně a poctivě připravují na koexistenci.

"ODDRUŽSTEVŇUJÍCÍ SE DRUŽSTVO"

V "Zemědělských novinách" z 11. prosince 1954 se objevila reportáž Ing. Marcela Nolče "Být či nebýt družstvem?". Jde o ukázkou zjevu, který zřejmě není ojedinělý — noviny mu věnují bezmála půl strany — a který představuje další způsob, jak rolníci řeší problém likvidace kolchozů suchou cestou. Rolníci ve Rpetech u Hořovic si zvolili klidnou taktiku pod heslem "Co záleží na jméně?" A tak vytvořili jakýsi útvar, který se družstvem jmenuje, dokonce družstvem třetího typu, ale kolchozem rozhodně není. Nehodí se do žádné škatulky ministerských směrnic — a rolníci jsou, zdá se, celkem spokojeni a dosud ušli všem nájezdům z Prahy. Až ministerstvo konečně vycítilo nebezpečný precedent a panu Nolče připadlo případ rozebrat. Rozbory tohoto druhu se zdají být věci ošemetnou. Při číselném poměru režimistů a oposičníků mezi československými rolníky lze očekávat, že podobné odstrašující příklady působí spíše jako vítaný taktický "návod k upotřebení", podobně jako kdysi sovětská knížka Nikolaje Spanova o organizaci americké špiónáže se v českém překladu ukázala příliš instruktivní, musila být stažena s trhu a přepsána.

"Když nazveme jednotné zemědělské družstvo ve Rpetech u Hořovic 'podivným družstvem', nijak mu neukřivíme. Mohli bychom je také nazvat 'oddrůžstevňujícím se družstvem' protože pro tento název bychom našli také řadu důkazů", píše Nolč a dále říká, jak družstvo, ač přešlo před dvěma lety na třetí, tedy již skutečně kolektivní typ, se celkem nijak nezměnilo, naopak, i ta kolektivní opatření, která se kdysi zavedla, se postupně ruší. A příklad dobytek je stále v soukromých stájích: "Dnes, téměř po dvou letech, najdete změnu jen v tom, že dojnice jsou ve dvanácti stájích, celkově jsou družstevní zvířata ustájena v 18 stájích; přibližně tolik je asi větších a středních zemědělských závodů v družstvu. Jediná skutečně společná živočišná výroba — drůbežářství se nyní od-

družstevňuje tím, že se slepice rozprodávají. Prý se to společně nevypatí, slepice prý nenesou, potřeba je velká a lude prý lépe dát každému družstevníkovi krmivo . . . Čím se to liší od práce jednotlivě hospodářských rolníků? Snad tím, že se ráno nosí mléko do sběry na společný účet družstva. Sleduje se při tom pozorně tabule kolik kdo dává, ovšem u většiny členů podle zásady 'nedat málo ani moc'. (Málo — to by bylo nápadné, moc, by bylo — škoda.) . . . To je stav, o kterém na př. zootechnik Červenka — a s ním mnozí družstevníci tvrdí — že prý je lepší, než v sousedních družstvech, kde je společné ustájení zvířat . . ."

Rpetští družstevníci zřejmě chápou význam slova družstvo v jeho normálním, opravdu družstevnickém slova smyslu a nikoli jako využití tradičního slova k označení toho, co s ohledem na československé rolníky nelze oficiálně označovat pravým jménem — kolchoz. Co na této situaci režimistického referenta Nolče ovšem nejvíce zlobí je to, že organizace práce rolníků ve Rpetech, která se značně blíží skutečnému družstvu, má úspěchy ve výrobě, ve finančním výnosu a v tom, že to družstevníkům vyhovuje — což i v očích dosavadních věřících ovšem nejvíce podlamuje zbytky důvěry v kolektivistické formulky. "Důvod, proč jsou někteří družstevníci ve Rpetech proti výstavbě společných zařízení, spočívá v tom, že dosavadní stav těm, kdo mají doma přiměřené množství dobytka . . . nejlépe vyhovuje . . . Výsledek se projevuje v tom, že mnozí družstevníci (v čele s vedoucími funkcionáři JZD), už měli letos tři domácí porážky a chystají čtvrtou, 'zlepšují' prý zásobování pracujících a mastí vlastní kapsu prodejem masa."

A přece družstevníci ve Rpetech i při svém poměrném blahobytu pracovali v živočišné výrobě při nižších normách, jak píše Nolč "hluboko pod průměrnou úroveň, někde až na třetínu vzorových norem . . . v mnoha případech docházelo i k odměňování podle hodin. Při tom se někdy schova-

ly i méně výkonné pracovnice . . . Ve Rpetech to shledávali správným, protože prý to podle jejich kalkulace tak vychází. Je tu však ještě jiné nebezpečí. Letos si každý z družstevníků odvážel řepu, chrást, suchou pici a obilí na krmnou slámu. Napřesrok mohou jít ve Rpetech v tom systému dál, rozdělovat úrodu obilí i sena "na stojaté". Přitom si budou stále ještě říkat družstvo, budou vykořisťovat cizí pracovní síly, (t. j. služby státní strojní stanice), budou využívat všech výhod,

které stát poskytuje zemědělským družstvům . . . Kdyby šlo po dosa-
vadní cestě, stali by se ve Rpetech ne
družstvem, ale starým kapitalistickým
podnikem, zapsaným společenstvem s
obmezeným ručením. Pod hlavičkou
družstva by se splnila všechna skry-
tá přání kulaků . . ." Tolik orgán
ministerstva zemědělství o tom, jak čeští
zemědělci přecházejí z kolchoznictví
na skutečné družstevnictví a jak to
dělají s inteligentní a nebojácnou tak-
tikou.

UPRCHLÍCI VYPRÁVĚJÍ . . .

- Najvýznamnejším zbrojným podnikom na Slovensku sú "Škodové závody" v Dubnici nad Váhom, ktoré dnes zamestnávajú do 20.000 zamestnancov zo širokeho okolia. Vyrábajú pancierniky, tanky, mínomety, ľahké a ťažké kanóny, nábojnice a súčiastky pre letecké motory. Pri dubnickej zbrojovke je ústredné vedenie "Vojenského technického ústavu" pre Slovensko a súčasne i miestne vedenie "VTU", ktoré dozerá na závod a vykonáva tiež výskumné práce vojenského významu.

K tomuto zbrojnému kombijnátu patrí ešte rozsiahla továreň v Prackoch pri Gelnici, kde sa vyrábajú letecké prúdové motory, raketové strely, súčiastky pre motory do panciernikov a pod. V Prackovciach pracuje do 18.000 ľudí a tento závod sa stále rozširuje. Pri prípravných a stavebných prácach sú zamestnávaní väzňovia z ned'alekých trestaneckých táborov. Ned'aleko Prackoviec bolo v septembri 1953 dokončené nové skúšobné letisko pre prúdové lietadlá a pre potrebu závodu.

Jedným z pobočných podnikov "Škodových závodov" na Slovensku je tiež továreň blízko Novákov, kde sa vyrábajú letecké motory, súčiastky pre lietadlá a pre raketové strely. D'alší zbrojársky podnik je v Povážskej Bystrici a po jednom ve Fil'akove a v Brezne nad Hronom.

- V Českých Budějovicích bylo v květnu 1953 započato se stavbou obytných činžovních domů — v rámci "budovatelské činnosti pro lid." Pracovalo se ve dne v noci bez ohledu na počasí. První tři dvojposchodové domy byly dostavěny již koncem roku 1953, vybaveny dálkovým topením a nejmodernějším zařízením. Byty byly vybaveny novým nábytkem, novými koberci, záclonami, ledničkami atd. Počátkem ledna 1954 začali přijíždět nájemníci — důstojníci sovětské armády. Celkem tam bydlí 24 rodin. Pro děti byla otevřena ruská škola.

Postupem času bylo ve stejném bloku dokončeno 5 dalších činžáků, do nichž se nastěhovali komunističtí oficiři domácí výroby. V okolí Třídy míru je postaveno a čs. důstojníky obydleno dalších 30 dvojposchodových budov a 40 se ještě staví. Všechny tyto budovy mají elektrické vedení pod zemí, které není napojeno na spotřebitelskou síť. Zatím co "obyčejný lid" mrzne pro nedostatek topiva a tráví černé hodinky pro nedostatek proudu, soudruzi důstojníci tímto blahobytem netrpí. Topení jest automatické a proudu jest dost ve dne v noci.

- Organizace ČSM a jejich funkcionáři jsou stále bombardováni oběžníky nafuzujícími intenzivnější činnost. Je jich tolik, že je funkcionáři nemožnou ani přečíst, natož pak podle toho pracovat. Toto úsilí vedení ČSM se stupňuje nyní, kdy se všude konají výroční členské schůze. Na činnost mládeže mají dohlédnout také MNV a organizace KSČ. Narážejí však na takový odpor mezi mládeží, že úkol nemohou splnit. Na venkově je každý člověk, který se snaží dosáhnout nějaké funkce ve straně nebo masové organizaci nebo projevuje jinak horlivou činnost pro ně, odsuzován jako rušitel míru a společensky bojkotován. Děje se tak nenápadným způsobem a člověka, který chce dosáhnout nějaké kariéry za každou cenu, stíhá mlčenlivé opovržení. Je-li některý mladý člověk nucen někde veřejně vystupovat nebo "vyvíjet organizační činnost", aby se mohl dostat na studii, nebo pod., neopomene vysvětlit sousedům své důvody a často se omlouvá a vysvětluje horlivěji než plní dotýčenou funkci. Každý funkcionář, který chce ostatní nutit na různé brigády a akce, je všeobecně nenáviděn. Pravidlem jsou organizace mládeže, kde instrukce dané se shora odpočívají a funkcionáři se omezí na hledání výmluv. Dosavadní funkcionáři čím dále tím častěji prohlašují, že nepotřebují dělat ještě někomu tatramany a říkají to také i veřejně při místních zábavách a pod. U nás to na příklad vypadalo tak, že předseda místní odbočky ČSM svolal členskou schůzi, na kterou však sám nepřišel. Dostavili se jen dva členové výboru, kteří chtěli složit funkce, a byli zklamáni, že nepřišel nikdo, komu by je mohli odevzdat. Předseda také nikomu nedal instrukce, co se má stát, a jen vzkázal, že nebude nikoho honit a sám, že nemá čas. Podobný rozpad organizací mládeže je na venkově pravidlem.

- V plzeňském Malém divadle uspořádal letos v létě svaz mládeže řadu představení pro malé děti, které ještě nepatří ani do "Pionýra." Vzala jsem tam svou dcerku; hráli Perníkovou chaloupku aneb O Jeníčkovi a Mařence. V divadle nesměli rodiče sedět pohromadě se svými dětmi, nýbrž odděleně, vzadu v místnosti. Tato vymoženost však nebyla ničím ve srovnání se změnou, kterou v komunistickém zpracování prošla někdejší Perníková chaloupka. Tatínek a maminka jsou členové JZD, kteří poslušně plní pracovní normy. Děti zabloudí v lese a přejdou západní hranici — ovšem bez drátěných překážek a kulometných věží — a octnou se na půdě "nepřátelského kapitalistického západu". Čarodějnice je manželka velkostatkáře a děti nehdlá upéci, nýbrž hodlá je darovat svému muži jako otroky na jeho statky. Avšak děti již znají kapitalistickou zločinnost a prchají, kapitalista je pronásleduje. Archandělem Gabrielem je osoba člena komunistické Pohraniční stráže, který — sám nepřekročiv hranici ani o krok — vede děti do své náruče voláním v lese a odežene zlého kapitalistu. Následuje epilog, v němž se děti vyzývají, aby nikdy nechodily k hranicím, aby pomáhaly rodičům plnit pracovní normy, a aby milovaly všechny lidovědemokratické policajty. Když jsme přišli domů, pokusila jsem se dcerce vyprávět skutečnou pohádku o perníkové chaloupce. Chvilku poslouchala, ale pak se ohradila: "Ale mami, tak to přece nebylo, na divadle se mi to líbilo mnohem víc . . ."

- V říjnu se konalo před pražským krajským soudem hlavní přelíčení proti několika poštovním zaměstnancům pro špionáž. Byli obviněni, že využívajíce svého úředního postavení vyzrazovali různá státní tajemství zahraničním zpravodajským a špionážním organizacím. Za řízení bylo konstatováno, že všichni obžalovaní podepsali prohlášení, jímž se zavázali, že zachovají přísné tajemství o vš. ch důležitých okolnostech, které v zájmu státu mají zůstat utajeny.

- Pomery v nemocniciach na Slovensku sú také, že nijako nezodpovedajú ani tým najprimitívnejším moderným požiadavkám. Ministerstvo zdravotníctva ako aj Národný výbor v Bratislave už mnohokrát sľubovali, že dajú previesť potrebné rozširovacie stavebné práce, no vo skutočnosti sa nič nestalo. Pritom miestnosti napr. bratislavskej kliniky už viac rokov nevyhovujú kladeným na ňu požiadavkám. Mnoho pacientov musí byť umiestnených na chodbách na núdzových posteliach. Keďže na chodbách nie je veľmi teplo, musia byť pacienti pred každou lekárskou návštevou prevezení do nemocničnej siene, aby ich vyšetrojúci lekár mohol vyšetriť bez ďalšieho ohrozenia ich zdravia.

"Umiestnenie" pacientov na chodbách má však ešte ďalšiu nevýhodu: vetranie chodieb je veľmi sťažené, ak nie celkom znemožnené. Už se stalo, že ošetrovatel'ky v dôsledku zlého vzduchu na týchto chodbách zamdleli.

Podobné prípady sú napr. aj v novopostavenej nemocnici v Banskej Bystrici, ktorá bola vlni otvorená. Objavili sa v nej už veľké nedostatky. Tak napr. sú obloky v tejto nemocnici z hľadiska modernej hygieny prímalé. Pôvodne boli plánované obloky trojdielne, ale spravili ich len dvojdielne. Stalo sa tak na žiadosť ministerstva zdravotníctva, ktoré vyhlásilo, že trojdielnymi oblokmí by sa zvýšila potreba paliva pre vykúrenie miestností . . .

Iný nedostatok v nemocniciach sa ukázal pri výťahoch. V bystrickej nemocnici výťahy doteraz ešte nikdy správne nefungovali, hoci sa nimi zaoberali už mnohí "odborníci". Už sa viacráz stalo, že pacienti, ktorých prevážali z izby do operačného sálu, zostali trčať vo výťahu a museli čakať aj pol hodiny, kým ich odtiaľ "vyslobodili".

- Odnedávna pracuje v Giraltovciach, severovýchodne od Prešova, na stavbe novej hradskej vyše 80 bývalých mníchov. Konajú tu tie najťažšie práce, čo vzbudzuje rozhorčenie u obyvateľ'stva. L'udia sa snažia ul'ahčiť mníchom ich osud a potajomky im dodávajú potraviny a i.

PROTI TOTALITNÍ ORGANISACI

" . . . V této době je mi ČSM lhostejný. Unavuje mě neustálé povídání o tom, že špatně pracujeme, a o dalších úkolech. Bez nejmenšího zájmu každý rok hlasuji pro nový školský výbor a přijímám s tichým humorem jejich nový plán, zhodnocení starého výboru a poděkování za důvěru . . . Svaz nedává mladým lidem nic, vůbec nic. Nedává ani u nás ve škole. Hlavní úkol svazáka ve škole je učení - to víme i bez Svazu. A když mi nemůže dát nic víc, žádnou novou myšlenku, mladý rozlet a elán, pak to, že spolužákovi se má pomáhat, to vím taky. O jinou práci ve Svazu nemám zájem . . . Svaz mládeže nemá pro mne přitažlivost, půvab. Není mladý ale starý, zaostalý. Je pro staré babičky a dědečky, kteří touží ještě po větším klidu než já. Chybí mu něco, co já sama nedovedu definovat. Já nevím, jak by měla svazácká organizace vypadat přesně, ale rozhodně ne tak násilně, šablonovitě. Organizace musí vzniknout z vlastní vůle mládeže a ne nábořem. Kdyby ČSM přitahoval mládež, málokterý mladý člověk by nebyl jeho členem i bez organizovaného nábořu."

Soudružka Pavla Vocelková, Krnov, v Mladé frontě 17. prosince 1954.

Báseň o emigraci

"Co je pro nás jejich podoba? Mrchožrouti a ještě méně nežli supové, vzosně krásní ptáci, hygienikové pouště. Jsou pro nás odporným čoudem, čpícím dosud ze ssutin Koreje a z rozervaných polí Vietnamu. Méně než paria ušlechtilému. Zbytečnost. Trus na cestě. Jejich jména se vytrácejí a jakoby všichni měli toliko jeden obličej beztvářý, jakási prázdná skvrna. . . . Vzbuzují zlobu? Snad ani tu již ne! Nejspíše opovržení a pocit odporu a hnusu. Při pouhém vyslovení jejich jmen - jakobys do lepkavé a hnilobou páchnoucí rybníční ssedliny vložil ruku . . ."

Jan Nový v Rudém právu 25. prosince 1954

Luxus

"Luxusní Packard, 8 v., cabriolet, 1937, po gen. 3.500 km, nový lak, střecha, gumy, v kůži, benzin i plyn, prodám. Zn. 27.000 Kčs."

Lidová demokracie 31. prosince 1954

(t. j. 18 let starý vůz za skoro 4.000 dolarů)

Ovšem v praxi . . .

"Třebaže je v humpoleckém okrese 61 obcí, je v něm jen 35 vesnických organizací ČSM. Ovšem - v praxi to vypadá asi tak, že ty vesnické organizace, které vyvíjejí aktivní činnost, byste na prstech spočítali. Ano, většina ze 35 vesnických organizací existuje jen v seznamech . . . Mnohé organizace na vesnicích se prostě rozpadly."

Mladá fronta 9. prosince 1954

"Když tajemník městského výboru KSČ v Hradci Králové soudruh Zid vyprávěl delegátům městské konference ČSM o mladých lidech i členech Svazu, kteří při besedě s povolanci upadli do rozpaků nad otázkou, co je lidově demokratické zřízení, kdo je ministrem národní obrany a pod., proběhla mezi delegáty vlna srdečného veselí . . . Pro vysvětlení není třeba chodit daleko."

Mladá fronta 8. prosince 1954

Bumerang

"Otázka zachování míru vystoupila zvláště v posledních dnech do popředí takovou měrou, jako snad nikdy před tím. A právem. Tyto hovory však některé lidi postrašily. Jsou i takoví, kteří se ptají: "Bude válka?". A podle své mentality i znalosti otázek zahraniční a vnitřní politiky si na to hned odpovídají. Pro některé je válka přede dveřmi. Proč by se prý o ní tolik mluvilo?"

Nová svoboda 10. prosince 1954

"Lidé se ptají"

OPOSICE DO ZÁVODNÍCH RAD

"Při hodnocení práce komunistů v ROH bude velmi důležité, které komunisty strana letos navrhne do závodních rad. . . . Demokratický způsob voleb do odborových orgánů klade vysoké požadavky na přípravu kandidátky a na výroční členské schůze. Vždyť na závodech se mnohdy v montérkách schovává třídní nepřítel. Noví pracovníci, kteří do závodu přišli z řad fabrikantů, obchodníků a různých jiných vykořisťovatelů, se nesmíří s tím, že jejich panství skončilo. Proto se budou snažit dostat do funkcí v závodních radách nebo v komisích, aby tam uplatňovali své třídní zájmy . . ."

Pochodeň, 16. listopadu 1954

Hromádka v Australii

"Mírové citění roste a sílí ve všech zemích svobodného světa a také samozřejmě v Australii. Toho svědectvím byla také veřejná schůze v Sydney, které předsedal kněz a druhý kněz hovořil, kromě hlavních řečníků prof. Hromádka a světoznámé bojovnice za mír anglické profesorky paní Lansdale . . . Jediní lidé, kteří veřejně ukázali neúctu k těmto, v celém světě váženým osobnostem, byli - s lítostí musíme přiznat - lidé českého původu. Ovšem je nutno zdůraznit, že to nebyl nikdo z nás - starousedlíků. Byli to zrádci, kteří z různých příčin po roce 1948 uprchli z ČSR a kteří pro své vlastní zločinné zájmy se staví proti zachování míru. Ti vylezli z děr jako jedovaté krysy a pokoušeli se prskat jedovatými slinami po těchto bojovnicích míru. Byli však jako kapka v moři, nikdo si jich nevšiml."

Československý svět 16. října 1954

Režim dává nádeje

"Zdaleka nemožno považovat za náhodu, že do funkce nového amerického řaditel'a t. zv. československého oddělení americké vysílačky 'Svobodná Evropa' v Mnichově vymenovali mistra Waltera Birgeho . . . Ved' Mr. Walter

Birge je totožný s tím . . . , který ako vedúci politickej sekcie americkej veľ'vyslanectva v Prahe si pred piatimi rokmi poriadne 'splietol' svoje poslanie diplomata s úlohou špióna a ktorý zneužil svoje postavenie na to, aby organizoval na našom území protištátné, vyzvedačské a záškodnícke tlupy, hlavne skupinu zradcu Nechanského a organizáciu Blackwood alias Cyril . . .

Bol to Mr. Birge, ktorý dával inštrukcie k vybudovaniu týchto záškodníckych organizácií a že im dával príkazy k priemyselnej a vojenskej špiónaži a k diverzii v Československu. Nemožno zabudnúť, že to bol Mr. Birge, ktorý zásobil teroristov zbraňami, vysílačkami a tajným kódom 'pre prípad vojny, 'keby americké veľ'vyslanectvo nemohlo získať dôležité zprávy'. Nemožno zabudnúť, že to bol Mr. Birge, ktorý ako akreditovaný diplomat v ČSR navštívil v Spojených štátoch zradcov Zenkla, Majera a ostatných v t. zv. Rade slobodného Československa, aby naviadzal s nimi kontakt pri vybudovaní svojej špiónážnej siete v Československu . . . Ukazuje sa, že uplynulých päť rokov použil na to, aby sa ešte viac zdokonalil pre svoju funkciu šéfa imperialistickej rozvedky proti ľudovodemokratickému Československu "

Pravda 19. novembra 1954

CHARTA ODBORÁŘSKÝCH PRÁV

"Žádáme svobodu organizování, svobodu shromažďování a likvidaci jakékoliv diskriminace, respektování svobody pracujících na pracovištích, právo pracujících zajistit činnost svých organizací bez vměšování úřadů, právo pro odborové svazy zastupovat pracující, respektování práva na stávku, a konečně právo pro odborové svazy účastnit se mezinárodní odborové činnosti.

Charta odborářských práv, kterou chceme předložit pracujícím všech zemí, bude obsahovat pouze požadavek nejzákladnějších práv, která by bylo možno nazvat přirozenými právy pracujících. Při pořádání naší mezinárodní kampaně v této otázce musíme odhalovat světovému veřejnému mínění otrokářské snahy, jimiž jsou vedeny podnikatelské třídy a vlády, které popírají tato sociální a lidská práva pracujících nebo proti nim útočí."

Ze zasedání komunisty ovládané Světové odborové federace ve Varšavě 12. prosince 1954.

Práce 14. prosince 1954

Škola Strany

"Dnes máme dokonce i loutkařskou vysokou školu, první a zatím jedinou na světě . . . Fakulta má plnou pomoc praktiků, protože je s praxí úzce spojena. Vyučují zde praktikové . . . Co má fakulta za úkoly? Vychovávat profesionální loutkáře, vodiče a recitátory, t. j. herce s loutkou . . . Loutkářští pracovníci musí mít i praktické znalosti, aby si právě v té leckdy odlehlosti od běžných městských zařízení dovedli poradit sami. Na fakultě jsou tři hlavní předměty: Herectví s loutkou, loutkářská řeč a základy režie . . ."

Svět práce 23. prosince 1954

"So mnou nerátajte!"

Takto to povedal s. Vl. Kováčik, člen závodnej rady v národnom podniku Gumárne 1. mája v Púchove, keď sme sa ho v predvolebnej kampani pýtali, akú funkciu by chcel zastávať. Nože si vypočujme s. Kováčika, čo ho k tomu výroku viedlo:

"Já nevím, čo sa to stalo. Prestalo sa mi darit'. Na mojom úseku sa to všetko akosi postavilo proti mne. Moji spolupracovníci mi dokonca vyhodili na oči, že som bol na školení (v Mariánskych Lazniach) za ich peniaze . . . Myslím, že som doplatil na to, že som bol príliš otvorený, že som vždy hovoril od srdca a že som nikoho nešetril. Toto naši ľudia radi nemajú, ale ja už inakší nebudem. Tak teda škoda hovoriť. Ja sa na žiadnu funkciu viacej nehodím."

Odborár, december 1954 č. 24

Vyzývavosť

"Vždyť to byli technici a dělníci ze smíchovské škodovky, kteří vyrobili motory pro jednu z nejvýkonnějších lodí na světě, pro sovětskou loď Saratov. Byli to dělníci ze smíchovské škodovky, kteří přijali výzvu stavitelů průplavu Volha-Don, aby zkrátili výrobu 200 motorů pro tuto stavbu a tak uspíšili její dokončení."

Práce 27. listopadu 1954

Typy

"Bylo to pro mne těžké rozhodování. Jít od práce, kterou jsem měla tak ráda? Vždyť jako okresní knihovnický inspektor jsem též pomáhala vychovávat lidi pomocí knihovny k chápání nového socialistického života na vesnici. Ale nakonec jsem se rozhodla přece jen odejít . . . Dělal jsem různá povolání: jako jádračka ve slévárně, prodavačka v obchodě, švadlena i jako zemědělská dělnice. Ale v samotné živostní výrobě jsem byla nováčkem. Věděla jsem tehdy jedno: nejsem sama. Je se mnou strana . . . Nyní, před volbami do NS, se mi dostalo od našich družstevníků velké cti: navrhli mne za kandidátku na poslankyni do NS. To mne zavazuje ještě k intenzivnější práci, abych nezklamala jejich důvěru" Božena Šimečková, JZD Úvaly, okres Český Brod.

Rudé právo 13. listopadu 1954

"Poštovní úřad ve Světlíku na Krumlovsku vede K. Vinzík. Dopoledne pracuje na poště a odpoledne doručuje poštu a noviny. Těm, kteří si sami nemohou noviny přečíst, při doručování předčítá sám hlavní články."

Lidová demokracie 18. prosince 1954

Dlouhé vedení

" . . . Odpracovali jsme v září 3.200 hodin na polích státních statků. Kromě toho záci 9. tříd byli do 11. 9. - 54 na chmelové brigádě (v září 1.281 hodin). V říjnu byl před nás postaven předsestou ONV nový úkol s příslibem, že tentokrát naposledy. A tak jsme odpracovali nových 5.299 hodin. Ani tím to však neskončilo. 27. X. 1954 jsme byli znovu vyzváni k vyslání brigády. Tehdy jsem si uvědomila, že postoj funkcionářů našeho okresu ke škole je nesprávný."

A. Barešová, zástupce ředitele jednodělečky v Poličce. - Učitelské noviny 24. listopadu 1954

O televizí

"... Po celých Čechách už je rozproštěn příjem televizního vysílání. Na severu ... je hustota televizorů téměř tak velká jako v Pražském kraji. Ve Stalinových závodech v Litvinově vytvořili klub přátel televise. Přihlásilo se jich asi 70, kteří mají doma televizní přijímač ... Alois Štrobl napsal z Horské Bystrice: 'V naší obci - 3.600 obyvatel - byl dán do provozu desátý!' ... Jak to vypadá u takového majitele přístroje, líčí František Skřivánek z Velkého Oseku: 'V mém bytě i u ostatních devíti majitelů televizorů se sejde 20 až 30 zvědavců či příznivců. Umíte si představit jak to v bytě vypadá. No, ale rád to trpím, uvědomuji si, že propaguji velkou věc.' ... Na mapě Čech přibývají špendlíky s červenou hlavičkou. Označují místa, kde jsou již televizory. Je jich přes 400 ..."

Práce 30. října 1954

Popularita Spartakiády

"Od počátku školního roku 1954 — 1955 dostávaly školy do prodeje propagační odznaky I. celostátní spartakiády. Školám bylo dáno do prodeje celkem 400.000 odznaků, t. j. přibližně po jednom odznaku na každého páteleho žáka. Prodejem odznaků a včasným zaplacením opatřují se prostředky k přípravě velkého vystoupení na Strahově v Praze. Přestože byly školy upozorněny ve Věstníku MŠ, že odznaky je nutno rozprodat a zaplatit MŠ do 20. prosince 1954, jsou ještě dvě třetiny z celkového počtu škol, které odznaky dosud nezaplatily ..."

Učitel'ské noviny 15. prosince 1954

Drdovy metafory

"... Byl jsem přítomen jedné poradě poslaneckých kandidátů Pražského kraje a na ní jsem poznal řadu krásných lidí ... A jak přímo směšně s těmito skutečnostmi kontrastují podlé snahy zrádců v imperialistickém žoldu, kteří se teď, v předvolebním období, zvýšenou měrou pokoušejí otravovat myšli.

Náš lid je v sokolím rozletu a oni se na něj pokoušejí křičet ze žabomyši perspektivy měšťáka propadlého už načisto nemravnosti, zradě a také stupiditě. Ti Peroutkové a Haisové, kteří už před Mnichovem i po něm konali službu otravování a zrady ve prospěch hitlerovského fašismu, radili tenkrát: 'Buďme realističtí, lízejme důtky otrokáře!' — dneska se stereotypností flašinetu skuhrají tutéž radu — zradu. Jen jejich boss se změnil - místo hnědého - pruhovaný a jejich podlost dostoupila už samého dna propasti. Nestojí věru ani za ohlédnutí tyto stvůry veřejška, tak hloupé ve své krtčej snaze podřývat našemu lidu rodnou půdu pod nohama a nakonec jej o tuto rodnou půdu loupežnický okrást. Naše hodiny už dávno odbily konec časům bídy, vykořisťování a zoufalství lidu, časům, jež byly jejich kalným lovištěm. Odbily konec nočním můram, odbily konec i jim. Jsou to galvanisované mrtvolky ..."

Jan Drda, "Zítřka a pozítř" Rudé právo 27. listopadu 1954

Jak se získá řidičský průkaz

"Řidičský průkaz mohou zájemci o motorismus získat ve Svazarmu, ale jen za určitých podmínek a za určitých okolností. Školit nové řidiče je povinností auto-učilišť při krajských auto-klubech Svazarmu ... Tam se může přihlásit každý, i ten, kdo není členem Svazarmu. Zapiše se do pořadí a čeká, až na něho přijde řada ... Svazarmovec se musí vyznačovat kázní a píli nejen v organizaci, jejímž je členem, ale i na svém pracovišti a ve svém okolí ... Ti soudruzi, kteří si tyto požadavky osvoji, úspěšně složí závěrečnou zkoušku, sžijí se s kolektivem ve Svazarmu a rozhodnou se v organizaci soustavně pracovat, mají možnost zúčastnit se výcviku ..."

Mladá fronta 11. listopadu 1954

ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED (Czechoslovak Review) is published monthly by the Czechoslovak section of the Free Europe Press, Free Europe Committee, Inc., 110 West 57th Street, New York 19, N. Y. — This publication does not necessarily reflect the official views of the Free Europe Committee, Inc.

PRINTED BY ZEIDLER PRESS, INC.
246 EAST 84th STREET, NEW YORK 28, N. Y.